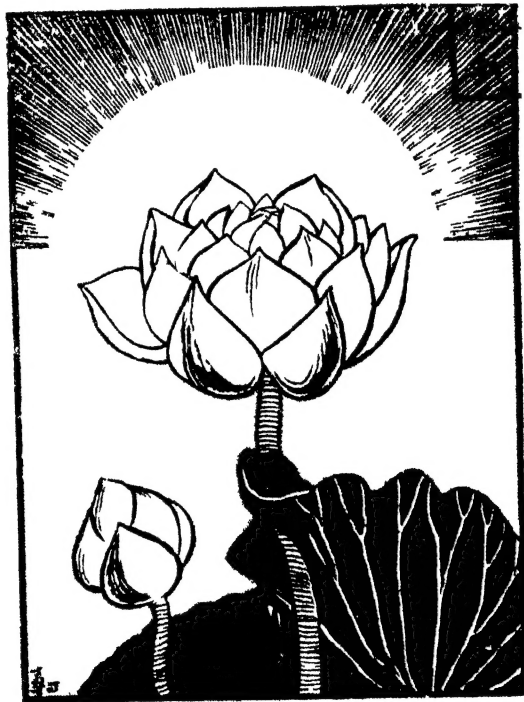

5759

ప్రబుద్ధాంధ్ర

సాహిత్యమాసపత్రిక

1933

1933

సంపాదకుడు

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

తరువ

ఆంధ్రవచనభారతము

ఆదిపర్వాః చర్చములు	సంపుటము	ప్రశ్న 1-వ	పా. 2	8	కర్ణకల్పవృక్షశ్రుతిశ్రుతిములు ప్రశ్న 1-వ	పా. 2
ఆదిత్యచర్చము	"	"	2	8	శాంతిచర్చము	"
విగాటాద్వ్యోగచర్చములు	"	"	2	8	అనుభవచరిత్ర, అభిప్రాయము, అభిప్రాయము, చూడండి.	"
కర్ణకల్పచర్చములు	"	"	4	0	ముఖ్యముగా, సర్వకార్యములు	"

మొదటి సారి కేసును విచారించిన తేదీ. 20-0-0

మరి గానని గెరుక్కు రుంటు సత్ప్రశ్నలు ప్రశ్నమనన ను జ్యోతిషవిధాంతి శ్రీమహా వీ. రామరాజా
జీవి కురూరాలు శ్రీ పి. రామరామయ్య గారు గుండంబునను ప్రభువు ముడిలు గెడిచిని కురూరాలు సత్
సూర్యునిని చూచుచున్నప్పుడు ముని సంతానములను బిడ్డ సేవలనుచున్నాడు సూర్యుని గ్రహములను చూచుచు
ప్రచురించినాడు.

ఇండియన్ ఫిజిక్స్ :—

1860-వ సంవత్సరము 45-వ ఆంశము.

1, 2 భాగములు చేయవచ్చును.

గ్రామోద్యోగముల మాన్యుయల్ :—అనగా ముససస్సె, నువ్వయగారిని,

కిరణమూల మాన్యుయల్.

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్:—1898-వ సంవత్సరము నెం 5 ను ఆక్ట.

మదరాసు హిందూమత ధర్మాదాయముల ఆర్జున:—ఈయన హిందూమతసంబంధ

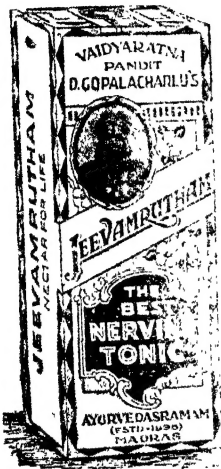
మొదల కర్నూలు గ్రామములు చిన్నగా నుండి పెరిగిపోయినవి. అందుకే ముందే మునిగాను
దానిని గ్రామముగా వాడే 1927-28 సంవత్సరమున 2వ నెలకు ఆర్డరుగా గానిషియరజేసిరి. 2
వరా: - మునిగానుయలను సరిదిద్దినది 12.00 మంది. ఆర్డరు యిచ్చువాని సగముపైకేను మునిగా ముని
పునకుల గ్రామము వారికియితే, పొట్ల గ్రామము వారికి కొన్ని మందికలకలై పైత్యునిచ్చిగా సెప్పించుకొనిన పొట్లగ్రామ
వారికి కొన్ని మందికలకలై పైత్యునిచ్చిగా సెప్పించుకొనిన పొట్లగ్రామ వారికి కొన్ని మందికలకలై పైత్యునిచ్చిగా సెప్పించుకొనిన

292, ఎస్కాన్ నేడ్ చెన్నపురి

గ్రాంధీలు:—రాజగుడి, బెజవాడ, విశాఖపట్టణము

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

జీవామృతము బలహీనతనలన జనించు రుగ్గతలను ఆటంకపరచి, దేహమునకు సంపూర్ణ ఆరోగ్యమును, రక్తవృద్ధి, నరలముకు పటుత్వము, కండ పటిష్ఠి, భీషజలమును, తేజస్సును, జ్ఞానశక్తిని వృద్ధిపరచును.

జీవామృతము

ఆరోగ్యమును ముఖ్యమై పోషించు ప్రాణిని

బాలభాస్కర

విడ్డల

లివర్ & స్ప్లీన్

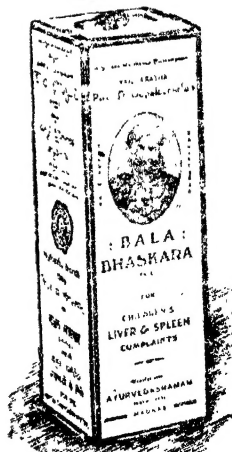
వ్యాధులకును, ఇతర పురవలంబి మును వ్యాధులన నిర్మూలము.

వ్యాధుల విరేచములు తెలిపిన మంచి సలహా ఈ సాగము.

క్యాటలాగు కోగువాకి ఉచితము.

ఆయుర్వేదాశ్రమము

పోస్టుబాక్సు 287, మదరాసు.

బెజవాడ సఃస్వతీ బుక్ డిపోవారి స్వంత ప్రచురణములు

అంధ్రదేశమును ప్రదర్శించుట నాటకరత్నములు		ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారి వారికథలు	
	రు. అ.		రు. అ.
సతీ సక్కు-బాయి సా రా	0 12	జానకీ శతధము	1 0
శ్రీకృష్ణతులాధారము ము సు	1 0	యశ్వద్యుత్యాగము	0 12
సత్యసారస్వత్యప్రహరము ల ల	1 0	సూర్యులదేయ చరిత్రము	0 12
బుద్ధిమతీ విలాసము డి	1 0	పారిశ్రామిక పాఖ్యానము	0 12
రంగనాథ్ కౌ సా రా	1 0	అంబరీష చరిత్రము	0 8
ధరణికోట డి	1 0	ప్రహర చరిత్రము	0 8
సతీ లా ము డి	1 4	గజేంద్ర మోక్షము	0 8
గంధర్వ సేనము డి	1 0	శీమలచరిత్రము	0 8
మహాభక్తి పీఠము డి	1 0	ప్రసన్న హరించు 8 ముక్తములు కలసెను	
ద్రాక్షిణి కన్యాశుల్కము ము ల	1 0	కన్యాశుల్కము	5 8
సామ్రాజ్య శ్రీ స	1 0		
చింతామణి కా నా	1 0	వి. బాలాబీదాసు గారిచే రచియించబడినవారికథలు	
మధుసేను డి	1 0	గియోపాఖ్యానము	0 8
పశ్చిమ ద్రాక్షిణి లా సూ సా ల	1 0	యజ్ఞదాదేవి చరిత్ర	0 8
రాధాకృష్ణ చ ల	0 12	నలచరిత్రము	0 8
పాదుకాపట్టాభిషేకము పా ల	1 4	గుక్కలగడి చరిత్రము	0 8
యజ్ఞసేన పా ల	0 12	శిశులకు విజయము	0 8
కృష్ణలీల బహుళి కే స	1 4	శిశులకు విజయము	0 8
రామదాసు డి గో	1 0	సంగ్రహారామాయణము	1 0
రస ప్రవీణయం గు య	1 0	దయాశిర విజయము	0 8
రాజాగ్రాంతానందము డి	1 0	శ్రీశైలము విజయము	0 8
చంద్రగుప్త చ ల	1 0	సత్యాగ్రహము	0 8
మహాదాసు గు ల	1 4	గ్రామీణి మహా సంగ్రహము	0 6
రాజాగ్రాంతానంద మా డి	1 0	కుచేలోపాఖ్యానము	0 6
రాధాకృష్ణ సా చ చ కే	0 12	పరిందరదాసు చరిత్ర	0 6
తులాభారము పా ల	0 12	పారిశ్రామిక పాఖ్యానము సా 1	0 6
చంద్రనాటకం ము స	1 0	డి కె	0 6

మొత్తము 10 రూ. 10 పైసలు. కోరినవారికి ముందుగా తెలియజేయుటకు గా సంపాదించు.

వలయువారు:— కు రి కూ రి ను బ్బా రావు, ప్రాసములు, సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

మధుమేనము, అమితాశ్రము, రామవగువులు, శుక్ర తీర్థము,
శుక్రవస్త్రము, బలవీరత, చిరకాలపు జ్వలంతము, ముఖవ్యాధులు
క్షిణింపులచే కలుగు సకలమూర్తనానాధ్యక్షులకు ప్రసిద్ధి కల్గిన
రాజావధము, కులము రు. 21-1-1.

ఇందు బంగారు కలస. పూనీ యిచ్చెము.

జగత్ప్రసిద్ధమగు లా.కె.ఎస్.ఎం. సర్కిల్ కమిషనరు, బీ.కె.ఎస్.ఎం.
సభ్యులందఱును, వారు, తాముకానిది, నగముల నిరూపణ, సమము
లోగములు, మొదలగువానికి నిష్పాదించును.
మొ.నం 24-0-0. (6) మార్చి 10-0-0

క్షయలోనులకు అవ్యాధిగోచరముగ ముఖము వ్యాధిగములు
చిరకాలము క్షయవ్యాధిగోచరముగ ముఖము వ్యాధిగములు
మవారలకు మాత్రమేగోచరముగ ఆగమమును కలిగియును. క్షయ
వ్యాధిగములు ఉభయము కలిగియును కలిగియును, క్షయ
నక, శరీరకృశణము, క్షయవ్యాధిగములు కలిగియునుండి
బాధించు మొండిగములు మొండిగములు కలిగియును, క్షయ
శుక్రమును వృద్ధిచేయును.

రెండు దోషములు కలిపి నేర్పించబడెను.

REF ID: A66132-0.

చిర కాలాఙ్గరములకు మంచిది. కడుపు, ప్రిము, నోల
గుల్మము, యక్షకోష్ఠ హస్తాద్ధులు మొదలగునవి నియం
చును. బలనశ్చరము చులం దు 4-0-0.

చిరునామా:—పైకటేశ్వర ఆయుర్వేదశాలయము,
హైదరాబాద్—చింతలూరు, ఆలమారుపాడు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా

బ్రాహ్మణులు :- 1. వాకివారి, 2. రామవారి, 3. పెద్దా
పురం, 4. అనకాపల్లి, 5. విశాఖపట్నం, 6. బెలూరు,
7. అమలాపురం, 8. తును, 9. శేరిలింగంపల్లి పురం.

 ఏలూరు (కాంచినా) సెక్షన్ కమిటీ
 ప్రెస్ విచ్చాన్ కూచిభట్ల వెంకటేశ్వర్లుగారు.

శ్వాసకోశాలు, క్షయ, గండజిబ్బా, శుక్రదోషము
లను నిర్మూలించును. కులం 4 0 0

ఇండియోహాభస్మము

శోభ, పాదము, కామిల, శూల వీనిని పోగొట్టును.

మరిచి రక్షణ కలిగించును.

క్రమశః పునఃపఠనము

హైదరాబాదు లింగంబల్లి రేణుకమ్మ శాస్త్రి వే
హై. ప్రభు. కమిషన్, హై. కమిషన్, కామిషన్ తగ్గించును. రు 8 0 0

— ၁၀၆ —

పోష, క్షాంతి, కాంతి, సుఖము, సాధనము, కామిల
 పురాణములను, శివములను.

మ 4 0 0

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

అంబేద్కర్, నాగేశ్వరరావు, శాంతారావు ముద్రా
మొదలైనవారు సహా సంతకములు. పేజీ 20 0 0

అంకితముగా

$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{1}{x_i} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{1}{x_i} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{1}{x_i}$

• పాఠ్య పుస్తకం కోడి యము

మీ ప్రాంతముల, పట్టణాల నిర్వహణకు, శుక్ర మేళము
 ప్రారంభమవుతున్నది. తు 10 0 0

[illegible]

మీ పాపములు పోయినట్లు శ్రీమదున్నప్పగారి ఆయు
మును పొందుదును. పాపమునొప్పును.

సాక్షాత్తుల ముద్రలు గల లోక సము

600

రె. శ. సెం. దో. యము

శ్రీకృష్ణ, సహస్రనామము, అష్టాదశ స్కంధము
ముద్రా.

အသံအသံ နှစ်ခုပေါင်းတည်း

[illegible]

నాస్తికహరిణి సాయనము

మూల్యములు పాఠములు. 400.

చివరిగా, పట్టాభిషేకమునాడు,

శ్రీకృష్ణాయుర్వేదాశ్రమం

శాసనము, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా

Sparkling & Refreshing
Beverage

Stimulating & Invigorating
Tonic

Always Drink

VIMTO

Nature's best
fruit tonic drink
that keeps you
and cheerful throughout
the year

Sole bottlers for Vizag. Dt:—

**THE CRYSTAL
AERATED WATERS,**

Manufacturers of high-class mineral waters

and aerated waters specialists.

VIZAGAPATAM

కేసరి రత్న త్రయము

లోధ

గంగాశయోగ నివారణి

శ్రీలక్ష్మి గణం యుక్తుల, బహిష్టి
వానండులు, అకాలబహిష్టి. మైల బాహిష్టి,
సప్తచక్రాను పోవుట, వీరమూర్తిగము, సంతాన
హింస, రక్తహింస, మలబంధము, మాతాకా
నాదము, క్షిణిబద్ధము, అరికాళ్ళు, అలచేతులు
మంఠ మొదలగు శ్రీ మన్మథాస్థులను
కువర్చును.

పెం 12 బా ౫ 3; 6 బా ౫ 1-10-0

అమృత

రక్తిశుద్ధి ప్రావల్యము

ఇది రక్తహింస, మలబంధము, అశక్తము,
క్షిణిబద్ధము, సోమరితనము, మహామూర్ఖత,
మధుమేహములు, విప్పగున, కడపలలోమంట
మొదలగు వ్యాధులను నివారించి శరీరమునకు
రాంకిని ముఖమునకు శేటస్వయం యుచ్చును.

పెం 12 బా ౫ 3; 6 బా ౫ 1-10-0

అర్క

సర్వజ్వర నివారణి

వార, పిత్త, కఫ, విషము, శీత, సన్నిపాత,
అగంతకాది సమస్త జ్వరములను నివర్తించును.

పెం 6 బా 2-8-0; 3 బా 1-8-0

1 బా 0-8-0

కేసరి కుటీరం

ఎన్నాడు :: మద్రాసు

అనుగు జిల్లాలకు సోక్ ఏర్పాటు :—

మెసర్స్ సీతారాం జనరల్ స్టోర్స్

మెయిన్ రోడ్డు, బెజవాడ

వంపుటము 2

రాజమహేంద్రవరము ౧౫ జనవరి ౧౯౩౬.

౧ వ సంచిక

నిగళబంధనం

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి—సంపాదకుడు

మొదటిరంగం

మహావంశీ తిమ్మనయ్యంగారి యిల్లు. లోపలి వసారాలో, తిమ్మనయ్య, కుర్చీమీద కూచుని వుంటాడు. ఆతని భార్య, లక్ష్మమ్మ, కొంచెం పక్కగా నుంచుని వుంటుంది.

తిమ్మనయ్య—ఇంకేం లాభం లక్ష్మీ? అంతా అయిపోయింది. అదొక స్వప్నం. అదొక కట్టుకథ అనుకో.

లక్ష్మమ్మ—మీకేం, చెబుతారు. మనస్సులో నాటుకోడమే వస్తే ఆడది యిక మరిచిపోలేదు. కృష్ణ డెదురుపడితే మీ కెలా వుండేదో కాని ప్రాజ్ఞత వచ్చిన కొడుకుని చూస్తే యెలా వుంటుందో అలా వుండేది నాకు. అతను, యెదటికి—దగ్గరికి వచ్చి “అమ్మగారూ” అనేటప్పటికి నాకు వొళ్లు గరిపాడిచేసేది. “ఇతగాణ్ణి నాకడుపున యెందుకు పుట్టించాడు కాదూ?” అని ఈశ్వరుడిమీద నాకు కోపంగా వుండేది.

తిమ్మనయ్య—సందేహమా? నాకు గూడా కుడిభుజం పడిపోయింది.

లక్ష్మమ్మ—మీచేతిని మీరే సరుక్కున్నారు. తెలుసునా?

తిమ్మనయ్య—కొంతవర కలాగే. ఏం చెయ్యగలనూ? రాజాజ్ఞ అలా వుంది. ఈశ్వరాజ్ఞ నేనా జవదాట వచ్చు

గాని రాజాజ్ఞ సతిగ్రమించడమే? రాజసేవ నిజంగా పాములతో చెలగాటమూ, కత్తులమీద సామూనూ. ఏమాత్రం హెచ్చూ, తక్కువ వచ్చినా బుర్ర లెగిరి పోతాయి.

లక్ష్మమ్మ—తాక్కాని కిదో కనవం దొరికింది. అయినా, మహారాజా కృష్ణుణ్ణి కడతేర్చి మనడంలో—(అగ్లోక్తి)

తిమ్మనయ్య—కడతేర్చి మని కాదు రాజాజ్ఞ. కళ్ళు పీకించ మనీ.

లక్ష్మమ్మ—కృష్ణుడు జీవచ్ఛవం అయిపోవా లనీ. కడుటండీ?.....అయితే: రాజాజ్ఞకంటే యెక్కువ పనే చేశారు మీరు. అవునా?

తిమ్మనయ్య—అది కృష్ణుని కోరిక.

లక్ష్మమ్మ—పోనీ, ఆవివరా లేనా చెబుతారా?

తిమ్మనయ్య—చెప్పడాని కేం వుందీ? రాజాజ్ఞ అనే టప్పటికి గుడ్డు పీకేశాడు తలారి. తరవాత, ఆబాధ సహించలేక, యిక బతికివుంటే మాత్రం లాభం యేమిటనీ, బతికివున్నంతకాలమూ తల్లి నేడ్చించడం మంచిది కాదనీ (అగ్లోక్తి)

లక్ష్మమ్మ—ఇది సంతోషపెట్టడం కాబోలు.

తిమ్మరుసు—విధంగా అలాగే చెప్పవచ్చు. కుంటి అయినా పడ్డి అయినా కొడుకు—అందులోనూ చెప్పవచ్చు. అతివృంధడం తల్లికి నంబరిమే; కాని యిది సామాన్యసంసారల సంగతి.

అత్తమ్మ—నాగమ్మగారి పిల్లకు అంతకంటే అధ్యాత్మం చేసాడు మీరు.

తిమ్మరుసు—ఎంతచెట్టుకి అంతగాలి కదూ? నేల మీద వున్నవాడు పడితే దెబ్బ తగలదు, ప్లితీ మూరదూ. కొండమీద వున్నవాడు పడ్డా డంలే మాత్రం తుక్కు తుక్కుయిపోతాడు.

అత్తమ్మ—కానీ ధన్యస్తాత్రాలకు లోతుమిటి లేండి. తిరువాతి హేం : గిరికో చెప్పండి.

తిమ్మరుసు—మరి అర్థమేమిట. కాని నువ్వు పండిం మాత్రం ఎందుకంటాను.

అత్తమ్మ—ఎంతో?

తిమ్మరుసు—సిగింపై జేం : గిరిగె తుండు.

అత్తమ్మ—మీగురిగె తుండుమోకున్నాడు. నా గుంపై వ్రక్మే అయిపోయింది. ధన్వా చేసు చెప్పండి.

తిమ్మరుసు—అవునువును. “అట్లా నీ పిల్లవాడో” కదూ? మరీ పేను. అతికి వున్నతేకాలిమూరి పిల్లి చేడ్చిం చడం మిగిలి కానీ “అలాగా అడ్డ అయితే మిగి నాకోసక. తల కొట్టించకన్నాడి” అన్నాడు కష్టమడు.

అత్తమ్మ—అలాగా, అలామాత్రం, మీపెట్లోటే చేశారు. కాదు మీకే?

తిమ్మరుసు—మిత్ర పోలవారి దేవుని?

అత్తమ్మ—మీరే చెప్పండి. స్వయంగా—(తిమ్మరుసు కుడిచేయి చూపిస్తూ) ఈవ్రక్మచేతో—(అగోక)

తిమ్మరుసు—“సగ్గా, కారయిస్తా—” కదూ? స్వయంగానే అని చెప్పవచ్చు.

అత్తమ్మ—గుంపెలు కొట్టినా అన్నాయి. శిరీరం జలదరిస్తోంది.....అయితే: రాకడ్ల నిర్వహించడానికి పెళ్లడానికి ముందు మీ రోమాటలు యింటికి రావలసింది.

తిమ్మరుసు—ఎందుకూ?

అత్తమ్మ—కష్టమడు నాగమ్మగారి కొడుకు కాదు, నాకొడుకు.

తిమ్మరుసు—అయితే?

అత్తమ్మ—కత్తై డయితే ముందు నన్ను సరికివేసి, కష్టమణ్ణి తరవాత కడతేరిస్తే మీ కింకా కీర్తి కదూ?

తిమ్మరుసు—(కిందికి చూస్తూ పూరుకుంటాడు)

అత్తమ్మ—నిద్రోసిదీ, అమాయికణ్ణి సంహరించడంలో మీరు చాలా రాకడ్ల కిసపరిచా రండి* (అతి నిష్టంమీద దుఃఖం సమాధిచుకుంటుంది)

తిమ్మరుసు—అత్తీ!

అత్తమ్మ—(వలచిదు.)

తిమ్మరుసు—అత్తీ!

అత్తమ్మ—ఇంకా వుండా దేమి? చెప్పాలింది?

తిమ్మరుసు—అగ్గి అత్తర మీనా లేదు; కాని, చూడగా. ఆనెవల పిచ్చుకోకు. ఇప్పుడే ఆళ్ల లేనిదే చీమ అయినా పిచ్చుకు.

అత్తమ్మ—(నిద్రోసిదీ) ఒక్కొక్కప్పుడు “దేవు సన్నాడ” అనిపిస్తూ వుంటాడి.....కానీమీనా మిగి యింకాశ్వరిలని అని చెప్పినా మీ పూరుకోక యిప్పు మిగి చెయ్యడం?.....పిచ్చు ముంటే దేమి లో యింటిదు. ఇప్పుడతను లేదు. నాగమ్మగారి కింకేమి లేదు. అంతా గొనగ్గం. అంతా అగ్గికానిం. విజయ నగరంలో అలాగే మిగిలే లేదు. దేవుడి కల్లతని మీదే పడ్డాము.

తిమ్మరుసు—కష్టమడు నర్వలక్షానంపన్నుడే కాక నోవే అలాంటి గాగడ్ల పుట్టివుండకే పోవును.

అత్తమ్మ—పుట్టినా నాకు దుఃఖమే లేకపోవును... (సిట్టినా పడింది) వివస్తూ వివస్తూ వున్న తామర మొగ్గని చిదిమిశా రండి మీరు.

తిమ్మరుసు—చెన్నాను కదూ? మనుష్యుడేం చెయ్యగలడూ? అయినా, పిచ్చు డీక్షుద్రమానవలోకం లో వుండెత్తగవాడు కాదు.

అత్తమ్మ—అలాంటి వాళ్లుంటే మానవలోకానికి తుద్రత్వమే లేకుండా పోతుంది.....కానివ్వండి.....

అధర్మం జయించింది.....అయితే, యిదే స్థిర మయి పోతుందా ?

తిమ్మరుసు—అలా అయితే, అసలు, సిగ్గవైన ఏదా
రథం యేం వుంది లక్ష్మీ?

అక్షమృ—చివరికి వేదాంతం.....అవును. పృథ
వృత్తులై సవా గెన్నేనా శ్రీరంగనీతులు చెబుతారు.

(అనన్య డొక్టర్ - మామన నీలమ్మ బాపిరాజు కి కన్య. ప. 1.
 తమ్ముగారు ముప్పాళ్ళక్రిందకి మోస్తావడం. నీలమ్మ పెండ్లి
 గామానికి వెళ్ళి గుమ్మంనుంచి పోయి ఉన్నామని. అనన్యమ్మ
 గడిమరాళ్ళ నీలమ్మ చెయ్యి నులుకుతూ ఉంది)

తిమ్మగిరి—(హేమిని చూచి) నీయి. (పాపా మూసినది)
 నువ్వు? హే. (నవ్వుతూ మూసినది) ఆహా. రేపటికి నీ
 లక్ష్యం!

సోమయాజి—(పట్టుకొని వెళ్ళి) నీవు నీవు నీవు
 పోనీ నీవు (పట్టుకొని) ! నీవు నీవు నీవు
 నీవు నీవు నీవు ?

అక్షరము—(సీలపాపమునకు పక్షి పక్షి, సీలపాపము
కేస, తిమ్మపాపము కేస చూస్తున్నావు అని)

శ్రీమద్భగవద్గీతా—(ద్వివిధాద్భుతకీర్తిని నిరర్థకముగా చేయుట)

[illegible]

అక్షమృతము—ఎవ రెడే గుణ అవ్యక్తము ?

తీమ్మయ్యను:— నా సారాయపంజాగో కుంభానీ. నా నీళ్లు
గాలికి మేనుగోడలుచరిసి. తేటిమ్మా నీలకృష్ణ! (అప్పుడు శిం
దా? (నీలమ్మతో) సీతా! లే. కూచునే పున్నావంట?
కైజారు పుచ్చుకో. నానీ నీను చేశాను. నీనీను నువ్వు
చేసుకో.

నీలమ్మ—(లేచి, పులుకూపులుకూ చూస్తూ) సన్న పొడిచేసి, నీలుల్లాలిని నాలాగి చెయ్యడమే నాపని. శ్రీనివాస దాటిపోయింది. సమయాని కీవిడ దగ్గరే వుండి పోయింది.

తిమ్మరుసు—ఉంలే యేమీ? ఈ మాటలు అడ్డుకోదులే.

అక్షుమ్మ—ఎంత పని చేశా రండీ మీనూ ?

నీలమల్ల—(అత్తమ్మని చూసి, తీవ్రమున కేసి తీవ్రముగా చూస్తూ) నిన్న మూసుకుపోయి వున్నాను. మంచి చెడ్డ యేమేనా తెలిస్తేనా? (బ్రాహ్మణులు, శూద్రులును, రాక్షసులు, (అత్తమ్మని కేసి తీసి) నీచకారం చెయ్యక తప్పదు. అందు, రాక్ష చానివలెనల్లా, యిటు అట్లు చెప్పే వానిని భోజనవలెనల్లా నీ మొగుడికి స్వతంత్రం వచ్చింది. బానిస పోతున్నావు కాదూ నువ్వు?.....ఎంత సేపు బానిసని?.....కేనూ అవదాన్నే. అడదాని హృదయం నీవం నుం బింబింగో ఆడదానికి తెలియాలి కాదు ముగిసే క్షేమం తెలియదు నీ?..... నీ స్వేచ్ఛ నుం బానిస పోవడం మొగుడూ? (అమ్మ బింబింగో నీచని) నా బాల్యమింతగా! (అత్తమ్మ. (కైకం బింబింగో నీ, నీ బాల్యం పది, పదిహేనునా)

11. 2014

$$1. \mu \lambda = \lambda^2 \Rightarrow \frac{\lambda}{\lambda^2} = \frac{1}{\lambda} = \frac{1}{\lambda^2} \Rightarrow \lambda = 1$$

सुखदुःख—सुखदुःख ! सुखं एव दुःखं । सुखदुःख

॥ १ ॥

(1) $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$ (1) $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

"మృత్యువును—మరణమును" అంటాడు. (అచ్చే నువ్వనని)
 అనిపించి, దాని మృత్యువును మృత్యువును అని అంటావు
 అని. అని అని అంటావు అని అని అంటావు. అని అని
 అని అని అంటావు. (అని అని అంటావు) అని అని

613 07/11/18

అనునది.

(१) ३, ४, ५ — ६, ७, ८, ९, १० ?

५) (१) (१) (१) — ११११११ ११११११ ११११११

$$N^6_{2,0} = 15 - (1 + \frac{6}{5} + \frac{2}{5}) = 11 \text{ is } N_{2,0} = 11?$$

మృగము—2 శ్లోకములు.

ନିଃସଂସକାର—ନିଃସଂସକାର, କାହା ?

తిమ్మరుసు—చంద్రహాస మే తీసుకురా.

గోవింద రాజు—స. శ. (సెల్లిప్రతాపం)

లక్ష్మమ్మ—ఇప్పుడేనా మీరు శాంతికోసం చూడ రన్నమాట.

తిమ్మరుసు—శాంతా?..... ఇక వాకటే శాంతి. నిప్పురాజాకి శాంతి యేమిటి? అగ్నిహోత్రం పూరంతా పాకివుంటుం దప్పుడే. ఉగిసిలు వేస్తూవుంటాం. జగన్నాథరథం కదిలింది. ఇసి నిలవదు. లయం కావాలి. జనుక్షయం కావాలి. కత్తంప్రసహించాలి. ఇక పోలోపోలి అయిపోతుంది. అడవాల్లా మొగివాల్లా కూడా కలపటమే. మారణం యెన్నివిధాల జరిగడానికవకాశం వుంటుందో అన్ని ప్రయత్నాలూ జరుగుతాయి. లక్ష్మీ! జోధపడిందా? సుడిగాలి వీస్తుంది. మూలమన్నవాల్లా కూడా ముందుకు వస్తారు. ఈశుపాను నీవేపుక కూడా మొగ్గివుంది.

లక్ష్మమ్మ—ఎరుగుదును.

తిమ్మరుసు—ఈల్లోలం అణిగిపోయేదాకా నాకు తెరపివుండదు. నువ్వెక్కడో, నేనెక్కడో? తెలిసిందా?

లక్ష్మమ్మ—కానివ్వండి.

తిమ్మరుసు—జాగ్రత్త. ఎప్పుడో కేమిటో;

లక్ష్మమ్మ—గోటితో పోయాడాన్ని గొడ్డలికి తెచ్చుకుమీరు. స్త్రీల చాతుర్యం కూడా చూస్తారు పురుషులిప్పుడు.

గోవిందరాజు—(కత్తి తెచ్చి తిమ్మరుసు చేతి కందిస్తాడు)

తిమ్మరుసు—(కత్తి పుచ్చుకుని వారలోనుంచి గొంపెం తీసి చూచి) మొన్ననే చికిలీ చేశాడు కిమ్మరి. వెంటనే పసి—(అథోక్తి)

లక్ష్మమ్మ—(ఆకత్తి వ్రళాకుని) ఇంకోటి చూసుకోండి మీరు.

గోవిందరాజు—(ఉలిక్కిపడతాడు)

తిమ్మరుసు—(గంభీరంగా నిలిచి) ఏమిటి?

లక్ష్మమ్మ—తరవాత మాట్లాడుకుందాం.

తిమ్మరుసు—అంటే?

లక్ష్మమ్మ—అక్కడ మీరూ యిక్కడ నేనూనూ.

తిమ్మరుసు—ఏమిట?

లక్ష్మమ్మ—అక్కడ మీరేం చేస్తే, యిక్కడ నేనదీ. ముందు ఆడదాన్ని, తరవాత రెక్కలు లేని దాన్ని చేసి, నాగమ్మగారికి, చివరికి, స్వర్ణనాశం చేస్తారా మీరు? నేను చూస్తాను. దిక్కులేనివాళ్ళకి దేవుడే దిక్కు. గర్వించకండి. జగన్నాథరథం కదిలింది. దన్నారు మీరు. నిడమే. నాలుగు తలుపులూ బిగించి పట్టి బంధిద్దా మంటే పిల్లి, గుడ్లు పీకేస్తుం దని యెరుగుదురా మీరు? సముద్రం చల్లని దైవా అందులో బడబాసలం వుందనీ, రాక రాక అది పైకి వస్తే యిక పట్ట పగ్గా లుండ వనీ తెలుసునా మీరూ?..... వెళ్ళండి. (కత్తి మొన నేలమీద ఆనించి, ప్రత్యాల్లిఖపాదంగా నిలిచి, శిరసు వంచుకుని) నాకు సెల వివస్వంది.

తిమ్మరుసు—(భార్య శిరస్సుమీద చెయ్యి వుంచి) లే. సీక్రయత్నం కొనసాగుగాక.

లక్ష్మమ్మ—(లేచి) సెలవు. (వెళ్లిపోతుంది.)

గోవిందరాజు—జయం కిలగా లని దీవించా వేమిటన్నయ్యా?

తిమ్మరుసు—ఏం?

గోవిందరాజు—నీకు నువ్వే అవజయం—(అథోక్తి).

తిమ్మరుసు—అవును. కొడుకు చేతిలో తండ్రి, భార్య చేతిలో భర్తా వోడిపోడం కంటే అందం యేమి వుందోయ్? సంగతి కనిపెట్టావా? సంక్రమించిన అధికారం అన్యాయక్రంతం కాకుండా వుండడానికి ఆవిడ ప్రయత్నిస్తే, అధికారం సంపాదించుకోడాని కీవిడ ప్రయత్నిస్తారు. అక్కడ భర్త మంత్రి, యిక్కడ భార్య మంత్రినీ, ఎంత చక్కని సన్నివేశమో చూశావా? ప్రపంచంలో వొక్క నాకు తప్ప యిలాంటి యోగ్యత మరెవరికీ కలగలేదు. ఇక కలగదు కూడానూ.

గోవిందరాజు—చాలా తమాషాగా వుంది.

తిమ్మరుసు—ఇంకా సందేహమా?

గోవిందరాజు—కాని వదిన వొంటరిగా వెడుతోంది. నీలమ్మ యిప్పుడే అల్లరి చేసి వెళ్ళింది. దారిలో కనబడితే—(అథోక్తి)

తిమ్మరుసు—కనబడడమే వస్తే వెంటనే కత్తు కలిసి పోతుంది. ఏమీ భయపడనక్కరలేదు.

తెరలో

“సూరప్ప”

“రథం వచ్చి సిద్ధంగా వుంది అమ్మగారూ”

“సరే”

తిమ్మరుసు—అప్పన్నని వాకమాటు తీసుకురా.

గోవిందరాజు—సరే. (వెళ్లిపోతాడు)

తిమ్మరుసు—వుడ్డారాలు పుట్టాయంటే ఆశ్చర్యమా? సుహారాజు, చస్తూ చస్తూ సుఖంలో వున్న ప్రాణాలను దుఃఖంలో వేసి పోయారు. ఎగనివాళ్లకి రాజ్యాశ పుట్టించారు. లక్ష్మి మృతాంగంలో తిమ్మరాజు హత్య కోసం ప్రయత్నాలు జరుగుతాయి. నీలమ్మ, నామిని కసి అలా తిప్పతుంది. దీని కింతటికీ యెడటి పచ్చ సహించలేని ఓబమ్మగారే కాగణం. కృష్ణరాయడు తేక పోవా లంటే, యిన్నా డావిడుకు మనసు డేనా తక్కి యోగం లేనట్టుంది.....వీరభోజ్య మైన రాష్ట్రం కోమటియ క్కులకు నిలుస్తుందా?

గోవిందరాజు—(నాదిండ్ల అప్పన్నతో వచ్చి) అప్పన్న వచ్చాడు.

తిమ్మరుసు—వచ్చాడా? అప్పన్నా! సంగతంతా గ్రహించావా?

అప్పన్న—పూర్తిగా గ్రహించాను. తుపాను చెలరేగే టట్టుంది; కాని యిప్పటిమట్టకీ పట్నం అంతా నిమ్మకు నీరుపోసిన ట్టుంది.

తిమ్మరుసు—అంటే గుసగుసల్లో వుం దన్నమాట వ్యవహారం.....సర్వసైన్యాధిపత్యం నీదీ. వెళ్లిపో. జాగ్రత్త సుమా!

అప్పన్న—మీ కేమీ బెంగ లక్కరలేదు. అంతా నిశ్చలంగా వుంచుతాను.

తిమ్మరుసు—సరే. వెళ్ళు.

అప్పన్న—మంచిది. (వెళ్లిపోతాడు.)

తిమ్మరుసు—గోవిందా!

గోవిందరాజు—ఎందు కన్నయ్యా?

తిమ్మరుసు—విజయనగరంలో చెలరేగుతూ వున్న యీ అంతఃకలహాలు కారణంగా సామంతులలోనూ, సరదారులలోనూ స్వేచ్ఛాపాద పుట్టినవ్వు. శత్రువులు భేరిలు మోగించవచ్చు. జాగ్రత్త. పట్నం నీచేతిలో వుంచుతున్నాను.

గోవిందరాజు—సంతోషం. ఏమీ అపాయం రా నివ్వను.

తిమ్మరాజు—మరి వెళ్లిపో.

గోవిందరాజు—ఇదిగో, వెళ్లిపోయాను. (వెళ్లిపోతాడు)

తిమ్మరుసు—ఇది సుఖాంశం అవుతుందా, దుఃఖాంశం అవుతుందా? చూస్తూ వుండిగా వ్యవహారం యెంత ముదిరిపోయిందో?.....ముసిగిపోయిందేమీ లేదు. కండా పక్కానీదు. (చేతులు చూసుకుని) కత్తిమాట ముచేపాయాను.....అక్కడికే వెళ్ళి పుచ్చుకుంటాను. కాకపోయినా, సరాల్లో పటుత్వం వుంటే యెడటివాళ్ల ఆయుధాలు ముసలేతికే వస్తాయి.

(వెళ్లిపోతాడు)

రెండో రంగం

(నాగమ్మకగది. ఒక కసారాలో నాగమ్మ పీట మీద కూచుని వుంటుంది. కైజారు ముందు తెట్టుకుని ఆ పేట కొక పక్కగా నీలమ్మ కూచుని వుంటుంది. ఆపనిమీదా, యాపనిమీదా, మధ్య మధ్య, దాసీలు కస్తూ పోతూ వుంటారు.)

నాగమ్మ—నేను పెద్దదాన్ని. నువ్వు చిన్నపిల్లవు. పైగా యిద్దరికీ దుఃఖం తలముసుగ్గా వుంది. మనం పగ తీర్చుకోగలమా?

నీలమ్మ—ఎందుకు తీర్చుకోలే మత్తయ్యా? యథా శక్తి. ఎవరు చేసినా అంతే. పుట్టింది రాచకులం. పైగా, అపకారమూ, పరాధనమూ జరిగాయి. శరీరం దహించుకుపోతూవుంది. ఇక యీ జన్మకి సుఖ మెలాగా లేదు. బతుకూ సందేహమే. వీలయినంత వర కేనా పగ తీర్చుకోకపోతే యిక చేసే దేం వుంది?

నాగమ్మ—నాకూ నీకూ భేదం వుంది.

నీలమ్మ—పాతా కొత్తానూ. అంతకంటే యేమీ లేదు. తిమ్మగునయ్య చేసిన గాయంమీద మీరు కారం చల్లవద్దు.

నాగమ్మ—కొంచెం వెనకా ముందూ చూడవూ తల్లీ?

నీలమ్మ—వెనుక నుయ్యూ, ముందు గొయ్యినీ. అడియాసలు వద్దు అత్తయ్యా!

నాగమ్మ—నీది వ్యక్తతాహం.

నీలమ్మ—కనకనే పగ తీర్చుకోవా లని హైరానయి పోతున్నాను. తిమ్మగు సయ్యని విడిచిపెట్టినా యిబ్బంది లేదు; కాని అనిర్భాగ్యుణ్ణి పొడిచివెయ్యాలి.

నాగమ్మ—ఏనిర్భాగ్యుణ్ణి?

నీలమ్మ—వాణ్ణి..... తెలుసలేదూ? ఎవడి అధికారం నీలవ దని చచ్చినరాజు ఇంత పని చేయించాడో—(అధోక్షి)

నాగమ్మ—తిమ్మరాజునా?

నీలమ్మ—వేరుచ్చర్లపై పాపం చుట్టుకుంటుంది. వాణ్ణి.

నాగమ్మ—(ఉద్దేశంతో) ఏమన్నావు కోడలా?

నీలమ్మ—(ఆవేశంతో) ఎవడిమూలంగా నాకు బావయ్యగారు, లేకపోయారో ఆయేల్నాటికనిగాణ్ణి హతంచేసి,మీపెద్దననతీకడుపున చిచ్చుపెట్టి—(అధోక్షి)

నాగమ్మ—అదీ మాట! నీలం! ఎంత చల్లని మాట తెచ్చావూ? ఒక్కమా రిలా రా తల్లీ!

(నాగమ్మ చేతులు చాపుకుంది. నీలమ్మ కగ్గిరికి వెళ్లి కూచుంటుంది. నాగమ్మ నీలమ్మని గట్టిగా కాగ్గిరించుకుని మార్ధాహూం చేస్తుంది.)

నాగమ్మ—నాకూనా! ఇక నీకు అడ్డు చెప్పను. ఎలా చేస్తావో ఆకాస్తపని చేసేస్తావా తరువాత నువ్వు నేనూకూడా బావయ్యడిగ్గిరికి సంకోషంగా వెళ్లిపోవచ్చును.

నీలమ్మ—ఇంతవరకూ నాకు కనీ గాని మీ ప్రోత్సాహం లేదు.ఇక చూడండి, ఈరాత్రి కడిచాటప్పటికి యేడుపులూ పెడబొబ్బలూనూ.

(అప్పుడొక దాసి లోపలికి వస్తుంది)

దాసి—లక్ష్మమ్మగారు వస్తున్నారట అమ్మగారూ! నీలమ్మ—తిమ్మగునయ్య పెళ్లామా? (లేచి వెళ్లిపోతుంది)

నాగమ్మ—పరామర్శకి కాబోలు. మొగుడు మింగెయ్యడమూ, పెళ్లాం వగచడమూనూ.

నీలమ్మ—(పరుగుపరుగున వచ్చి కైజారు దూసి చేతపుచ్చుకుని) లక్ష్మమ్మ ఖడ్గం పట్టుకుని వస్తోంది. నేను చెయ్యబోయిన పనికి బదులు చేస్తుంది కాబోలు. వచ్చిందంటే పొడిచేస్తాను. ఏ మత్తయ్యా?

నాగమ్మ—అనిపించడకు తల్లీ!

నీలమ్మ—ఇక నేను ఆగలే సత్తయ్యా!

నాగమ్మ—నచ్చిన పనిమీదో తెలుసుకోకండా ముసుగు వుంటే గేలం నెయ్యవచ్చునా అమ్మా?

నీలమ్మ—(మొగల పంచుకుని పూదూసంటుంది)

దాసి—ఏమి సులవు అమ్మగారూ?

నాగమ్మ—అనుకురా.

దాసి—చిత్తం అమ్మా! (వెళ్లిపోతుంది)

నాగమ్మ—వెంట యెవ నా వున్నానా తల్లీ?

నీలమ్మ—ఆపిడి గొమ్ముపం, మాచిరాజు వియ్యన్నగారు కూడా వస్తున్నారు.

నాగమ్మ—(అలోచిస్తూ) ఎందుకింకా వుంటుంది?

(అప్పుడు దాసివెంట లక్ష్మమ్మ, మాచిరాజు వియ్యన్న వస్తారు. దాసి ఒక్కరికి తప్పుకుంటుంది. నాగమ్మ, మాచి, మొగల కంచుకుంటుంది.)

నీలమ్మ—(లేచి) అక్కడే నుంచో. అడుగు ముందుకు వేళా ఎంటి బాగా జరుగదు.

లక్ష్మమ్మ—బాగా జరిగిందంటే?

నీలమ్మ—పొడిచేస్తాను.

లక్ష్మమ్మ—నియిష్టం.నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. నీకంత పుబలాటంగా వున్నప్పుడు నే నెందుకు కాదనాలి? అయితే ఇక్కణ్ణించి అడుగు ముందుకి వేస్తే కదా పొడవడం? పని వచ్చినప్పుడు నేను చెప్పే అడుగువేస్తానులే. నాగమ్మగారూ! తమకు గొప్ప ఆడ వచ్చింది.

అయినా నేనిప్పుడు పరామర్శ చెయ్యడం కోసం రాలేదు.

నాగమ్మ—భర్తగారు చేసిన దానికి తరవాతి తీర్పుదానికి నచ్చారా? అది రాజుగారి ఆజ్ఞ అయితే యిది రాణిగారి ఆజ్ఞ గాబోలు.

లక్ష్మమ్మ—రాజు చచ్చిపోయాడు. ఇక రాణి అంటే యెవరూ?

నాగమ్మ—(చకిత అయి చూస్తూ స్వయంకుంటుంది)

లక్ష్మమ్మ—విజయనగరికి రావాలని ఆజ్ఞ ఉంది కాబట్టి గావుంది. రాజు లేనప్పుడు రాణి అంటే యెవరీ?

నాగమ్మ—తమ మూటలు పిచ్చిగాగా పుట్టాయి. ఏదో కొత్తదోరిని పూజిస్తోంది. ఇంకా మొదటగా మిదా అనగామాన కావడం లేదు. తమది, నేననుకున్నది ఇంకా సరిచెప్పించుకోవాల్సి తమ వుద్దేశం యేమిటో స్పష్టంగా చెబు విప్పించండి.

లక్ష్మమ్మ—ముందు, నమరు, నాకోకటి నయచేస్తే తరవాత నేనంతా సరిస్తారగా మంచి చేసుకుంటాను.

నాగమ్మ—అదేమిటి?

లక్ష్మమ్మ—తమరు నాకు మంత్రిపదవి చేయచేయ్యాలి.

నీలమ్మ—(ఉద్వేగంతో) నల్లకాదు. నువ్వు పొక కక్కరలేదు.

నాగమ్మ—ఒక్క నిమిషం పూనుకోతల్లీ! (లక్ష్మమ్మతో) తమకు మంత్రిపదవి యివ్వడానికి మా కేం వుంది లక్ష్మమ్మగారూ?

లక్ష్మమ్మ—ఉయ్యోగించుకోవా లనే ముడియం వుంటే అన్నీ వున్నాయి. సరసరాయలవారి దేవేటికి లేని దేమిటి?

నాగమ్మ—దానినల్ల నాకేం వచ్చింది?

లక్ష్మమ్మ—అక తెంపుకుని కూమరీ లే నే నేం చెప్పగల నమ్మా?

నాగమ్మ—తమరు నాకు బోధపడేట్టు చెబు విప్పించాలి.

లక్ష్మమ్మ—వీడి తరవాత రాజు కావలసినవాడు శలానా అని యిద్దరి మొగాల మీదా రాసివుంటుందా అమ్మా? రాజయోగం వున్నవాడు ఒకరాజుకి ఉత్తరాధికారి కావచ్చు. ఒక రాజ్యం అయినా కలిపించుకోవచ్చు. ఒకడి రాజ్యం అయినా అక్రమించుకోవచ్చు. రాజుల కొడుకు లెందరో భిక్షాధికారు లయిపోయారు. సామాన్య లెందరో రాజు లయిపోయారు. తమభర్త గారి చక్రత మనసం చేసుకుంటే చాలదూ అమ్మా?

నాగమ్మ—తమరు నామనస్సు కెక్కిస్తూ వున్నది మృత మో విషమో శైలవిషం లేదు.

నీలమ్మ—నిమం విషం. ఈ విష మూటలు నమ్మకం ఉత్తచూ!

నాగమ్మ—కాస్త వోకక పట్ట వచ్చూ శల్లీ! ఏ మంత్రం లక్ష్మమ్మగారూ తమరూ?

లక్ష్మమ్మ—ఇట్లాగేనా నాకు మంత్రిపదవి యిస్తారా?

నాగమ్మ—బోధపడతోంది. అదా సంగతి? అయితే ప్రయోజనం వుంటుందా?

లక్ష్మమ్మ—నాకు మంత్రిపదవి నయచేస్తే గాని వోకక అక్షర మేనా చెప్ప నిక.

నాగమ్మ—భట్టాగారూ పట్టు పట్టా? సశే మరీ. మోసం జరిగినా యిదివరకే జరిగిన విషయం కంటే గొప్పది వరగదు. (లేచి, లక్ష్మమ్మని సమీపించి) ఇదిగో నా భవిష్య దభ్యుదయానికి తమన్ని నానులైతిగా ఏర్పరుచుకుంటున్నాను. (చేతిలో చెయ్యి వేస్తుంది)

లక్ష్మమ్మ—అంటే?

నాగమ్మ—నాకు పదవి సచ్చాక తమరు మంత్రి అన్నమాట.

లక్ష్మమ్మ—అయితే, నేను సలహాలూ ఆలోచనలూ అప్పుడొచ్చే చెబుతాను.

నాగమ్మ—అయితే ఏమంటారూ తమరూ?

లక్ష్మమ్మ—అదవి నాకిప్పుడే స్వాధీనం కావాలి.

నాగమ్మ—అయితే సరే. తమరు ఇప్పుడొచ్చే నాకు మంత్రిగా వుండండి. ఇదే మాట. (మల్లీ చేతిలో చెయ్యి వేస్తుంది)

లక్ష్మమ్మ—ఇక విసండి.

నాగమ్మ—సెల వివ్వండి.

లక్ష్మమ్మ—రాజ్యాలు మంత్రాధీనాలు. మంత్రం లంటే మంత్రాలకు భౌతికస్వరూపాలు. కనక ప్రభువులు మంత్రాల మాటలు పాలిస్తూ వుండాలి.

నాగమ్మ—సగే.

లక్ష్మమ్మ—అసిగ్గడ భర్త మంత్రీ, ఇక్కడ భార్య మంత్రీనీ. శత్రువు గ్రహించగలవాళ్ళి కేమీ వుండదు; గాని సామాన్యదృష్టికి మాత్రం యిందులో తీసికొట్టి అర్థం లున్నాయి.

నాగమ్మ—అవును.

లక్ష్మమ్మ—తమకు తీసికొని అక్కారం పెట్టినది. అవకారం అంటే అంతరిక్షం యంతరిక్షం కాదు, కడుపుచిచ్చు. అయితే: ఈ అవకారం యెవరు చేశాడని కాదు ప్రశ్న, ఎవరు చేయించారు? ఇది తమకు సంభవించడానికి కారణం ఏకంగా, సాధనం ఏకంగానూ,

నాగమ్మ—ఊహా,

లక్ష్మమ్మ—తమ కుమారుణ్ణి చంపినవారు చూవాలే; కాని చంపించినవారు తమ సంతతి కొనుగ.

నాగమ్మ—అవును. ఏమీ సంఘటన లేదు. అందులో సంతతి ప్రోత్సాహం కూడా చూశా వుంది. అవిడ నాకొడుక్కో విషప్రయోగం చేయించడానికి మూడుమాట్లు ప్రయత్నించడం నే నెరగనూ?

లక్ష్మమ్మ—అవునుగదా?

నాగమ్మ—ఏగ్రహం వక్రించడంవల్లనో యిప్పుడిలా చేశారు; గాని అప్పుడు తమ భర్తగానే కాదు నా తండ్రిని రక్షించినవానూ?

లక్ష్మమ్మ—అంటే తమకీ శత్రువు లెవరో సాధించవలసినవా లెవరో తెలుసు నన్నమాటే.

నాగమ్మ—కానివ్వండి.

లక్ష్మమ్మ—కానివ్వ మంటే కాదు. నామాటలు తప్పు సమూహం లేదా?.....ఒకటి మనవి చేస్తాను అలకించండి. ఇప్పుడు నేను తమకీ మంత్రంగా వున్నాను. ఒకరినీ నాశనం చేయించడానికి తమరు నిశ్చయించుకుంటారు.

టారు. అది చెయ్యవలసిందని నా కాజ్ఞాపిస్తారు. నేనా పనిచెయ్యాలా అక్కర్లేదా?

నాగమ్మ—ఊ.

లక్ష్మమ్మ—ఊ అంటే కాదు. స్పష్టంగా సెల వివ్వండి.

నాగమ్మ—చెయ్యాలి.

లక్ష్మమ్మ—మావారు చేసిన పని అంతే.

నాగమ్మ—సగే.

లక్ష్మమ్మ—తమమీద మావారి కేమీ ద్వేషం లేదు. తమరుకూడా వారిని ద్వేషించకూడదు.

సీలమ్మ—ఇదా అమ్మా యెత్తా? అత్తయ్యా! —(అడ్డో క్షే.)

నాగమ్మ—ఇంకోక్క పిణం పూరుకో తల్లీ! సెల విప్పించండి లక్ష్మమ్మగారూ!

లక్ష్మమ్మ—కృష్ణుడు ప్రయోగకుడు కనక తమ, అనంతరం తమ కొడుక్కో రాజ్యం దక్కనివ్వడమో నని తమ సంతోషకు ఇంతకని చేయించారు. కృష్ణుడు లేక పోతే మాత్రం అల్లాడికి రాజ్యం తక్కువగా చెయ్యడానికి మన కేమి అడ్డూ?

నాగమ్మ—నాగా సెలవివ్వండి.

లక్ష్మమ్మ—పరాజ్యంకోసం వారు మనకల్పణలే లేకుండా చేశారో, ఆరాజ్యంకోసం మనమున్నూ అకురకుంకని లేకుండా చేద్దాం.

నాగమ్మ—చాలా నాగా నేవుంది. కాని సాధ్యమా?

లక్ష్మమ్మ—అది సాధ్యంవతుండా, రాజ్యం మనది. ఓడిపోతామా? తమ కిదివరకే సర్వనాశం సంభవించివుంది.

నాగమ్మ—ఊహా.

లక్ష్మమ్మ—అదీకాక: మనుష్యులు జయం అనుకుంటే అపజయం కావచ్చు. అపజయం అనుకుంటే జయమున్నూ కావచ్చు. ఇది చిట్టచివరగాని తేలే విషయం కాదు.

నాగమ్మ—అవును

లక్ష్మమ్మ—కనక ముందు మనం ఆపురుగును నలిపివేద్దాం

నాగమ్మ—(చకితయై నీలమ్మకేసి చూస్తుంది)

నీలమ్మ—బాగానే కనబడుతోంది. మనం అనుకున్నదీ యిదే కాదూ?

నాగమ్మ—ఇంకా సెల వివ్వండి లక్ష్మమ్మగారూ!

లక్ష్మమ్మ—ఈపని చేస్తే వారూ మనమూ సమానమాతాం. ఇక రాబ్బం—

నాగమ్మ—అమహారాజు కొడుకు అచ్చతరాయణుండునే వున్నాడు. అవిషయంలో మన కేమీ ఆలోచించకర్లేదు.

లక్ష్మమ్మ—అతడుమాత్రం కృష్ణుడికింటియెక్కుగా వోబమ్మగారికి?

నాగమ్మ—అవునునుమండీ! పెంజం అయినా నిలవనిస్తుందో లేదో ఆచూకీ.

లక్ష్మమ్మ—కిసక సింహాసనం కూడా మన దృష్టిలో వుండవలసిందే.

నాగమ్మ—అయితే: మనం యింతపని చెయ్యగలమా లక్ష్మమ్మగారూ?

• లక్ష్మమ్మ—ఎందుకు చెయ్యలేము? పురుషులయినా స్త్రీలయినా జీవనం వాకలే. పగలోనూ, ఆశలోనూ, ఇలలోనూ, అనుభవంలోనూ స్త్రీ అనీ పురుషుడనీ యేర్పాట్లేమీలేవు. లోకీవృత్తం పోటీలిస్తే మొగవాడికింటి ఆడది లొచ్చు అని యింకా నిర్ధారణ కాలేదు. “మాకు అడ్డేమిటి?” అని గర్వించిన పురుషుని స్త్రీలు బోల్తా కొట్టించిన సందర్భాలెన్నో వున్నాయి. రుద్రమృతల్లినీ మరచారా అమ్మా?

నాగమ్మ—సరే. ఇక అవిచక్షణ చెయ్యడం యెందుకూ? ఏటి కడ్డపడదాం. అయితే డబ్బేమాత్రం కావా లంటూహా?

లక్ష్మమ్మ—ఖర్చుపెడితే కోట్లు చాలవు. లేకపోతే పని అడ్డదు. (పక్కకి చూసి) ఇలారా తమ్ముడా!

వియ్యన్న—(చేతులు కట్టుకుని వచ్చి నాగమ్మ యెడల వంగి నుంచుని) తమ సెలవు కోసం యెదురు చూస్తున్నాను.

లక్ష్మమ్మ—ఇతను నాకు తమ్ముడు. మా పితల్లి కొడుకు. వేరు మాచిరాజు వియ్యన్న. బావగారికి తీసిపోడు. తమరు మాతమ్ముణ్ణి పూర్తిగా నమ్మి ఈపనిలో నియోగించుకోవచ్చు.

నాగమ్మ—చిత్తం, అలాగే చేద్దాం.

లక్ష్మమ్మ—తగినంత పని కలిగే దాకా లోపలే వుందాం మనం. ప్రత్యక్షంలో సేనాధిపతి అయినా, మంత్రి అయినా, నౌకరు అయినా స్వీకృతా మా తమ్ముడే.

నాగమ్మ—(వియ్యన్నతో) మమ్మల్ని వొడ్డెక్కించాలి తమరు. (చేతులు జోడించుకుని ప్రార్థిస్తుంది)

వియ్యన్న—ఏలినవాని సేనలో నాజీవితం ధారపోస్తాను. తమరు నిశ్చింతగా కూచోవచ్చు.

నాగమ్మ—ఇంకెరున్నారా మనకీ?

లక్ష్మమ్మ—మా మరిగి గోపించానూ, నాలిల్లుడు అప్పన్నా సమయానికి మన క్షేత్రంలోనే వుంటాడు. వారి నిబట్టి యింకా అనేకమంది వుంటారు. తమరు దిక్కుమాలిన స్థితిలో వేరు నాగమ్మగారూ!

నాగమ్మ—తమరుండగా నాకు దిక్కు లేకపోవడం యేమిటి లక్ష్మమ్మగారూ

లక్ష్మమ్మ—కనక, యిక్కడి సంగతి చెప్పండి. తమ ఆత్మబంధువులలో—(అథోక్తి)

నాగమ్మ—నీలమ్మని చూస్తూనే వున్నారు తమరు.

నీలమ్మ—ఆపురుగుని నేనే నలిపివేస్తాను.

లక్ష్మమ్మ—ఒక సంగతి, ముందు, తమతో మనవి చేసుకుంటున్నాను. ఒకరి మాటలు విని తమరు నన్ననుమానించువాడదు. నేనేమి చెప్పినా నెంబెంబనే జరిగిపోతూ వుండాలి.

నాగమ్మ—అలాగే జరుగుతాయి. తమయెడల నాకు పూర్తిగా విశ్వాసం కలిగింది. అయితే: మానీలం అలా యెందుకు చేసిందో—(అథోక్తి)

లక్ష్మమ్మ—యెరుగుదును.

నాగమ్మ—నాకోడలిని తమరు క్షమింపకోరుతున్నాను. లక్ష్మమ్మగారి పాదాలు పట్టుకోతల్లీ!

నీలమ్మ—చిత్తం. (వంగి, లక్ష్మమ్మ పాదాలు పట్టుకుని) నానంగతి యెరుగుదు సన్నాదు తమరు. క్షమించి రక్షించండి.

లక్ష్మమ్మ—(ఆమెని ఆదరంతో లేవనెత్తి) మీరేమి చేశారో నేను మరిచిపోయాను. మీరు కూడా మరిచి పోండి. మన మిప్పుడు ఏగ సాధించాలి. మాళ్ళవ్వణ్ణి కూడా మరిచిపోవాలి మీరొప్పుడు.

నీలమ్మ—సాధ్యమా?

లక్ష్మమ్మ—సాధ్యం చేసుకోవాలి. మన పని అయ్యేదాకా మరిచిపోవాలి. ఈలోపున మీరు కనక కృష్ణణ్ణి తలుచుకున్నా ౧౦ రోజు మీదీక్ష దుఃఖచ్ఛన్న మయి పోతుంది.

నాగమ్మ—అవునమ్మా! లక్ష్మమ్మగారి సెల వయేదాకా నాకనువుచిచ్చు కూడా నేను మరిచిపోతాను.

నీలమ్మ—చిత్తం

లక్ష్మమ్మ—మేమిప్పటికీ యింటికి వెడతాము. మళ్ళీ యెప్పుడైనా మితి అప్పుడు దుర్బలం చేస్తాను. ఈలోపుగా నాకిద్దండనే వున్నారు.

నాగమ్మ—బాగుంది. అననన మయితే యాభై లక్షలు గుమ్మరిస్తాను.

లక్ష్మమ్మ—ఉండనిన్నండి. ఇప్పుడు చెందుకు తమ్ముమా?

వియ్యన్న—పీనలమూడికి నచ్చేదాకా దమ్మిడి అయినా కడవచ్చు. అనననమున్నా లేదు. మనకి సైన్యం లేదను కోవద్దు తమరు. భాగనామీద కూడా మనకి చెలామణి వుంది. తమరు ఆర్థాలు మాత్రమే దయచేయిస్తూ వుండాలి. చిత్రిస్తారు కాధూ వియ్యన్న శక్తి సామర్థ్యాలూ?

లక్ష్మమ్మ—మరి సెలవు.

నాగమ్మ—సెలవు.

వియ్యన్న—సెలవు దయచేయండి.

నీలమ్మ—చిన్న త్రయ్యా! సెలవు.

నాగమ్మ—అయితే, లక్ష్మమ్మ గారూ! నాయన కడ తేరినట్టే?

లక్ష్మమ్మ—తమ రతేణ్ణి మరచిపోవాలి. మనస్సు రాయచేసుకోవాలి.

నాగమ్మ—ఎందుకట్టె నయివున్నాను. అనలు మన స్పంటూ వాకటి వుంటేనా?

లక్ష్మమ్మ—సెలవు.

నాగమ్మ—సెలవు.

(లక్ష్మమ్మ, వియ్యన్న వెళ్ళిపోతారు. నాగమ్మ, నీలమ్మ, వారిద్దరూగూకా సాగ సంపుతారు.)

నాగమ్మ—ఇదంతా యేమి టంగువు తల్లీ?

నీలమ్మ—అన లేమి టయినా, చిన్న కేమయినా సలహామాత్రం బాగుంది. బావయ్యగారిని కన్నందుకు తమరూ, కొలిచినందుకు నేనూ యింతకంటె చెయ్యవలసిందేమీ లేదు.

నాగమ్మ—వంపి చచ్చిపోదాం. అంతే కాదూ?

నీలమ్మ—మన భవిష్యత్తుంతా లక్ష్మమ్మగారి చేతిలోవుంది. ఇప్పుడేమీ లేదు.

నాగమ్మ—మొగుడికి తగ్గ పట్లూ ఆవిడి. తమ భార్య మనపక్షంగా వుండడంవల్ల తిమ్మరుసయ్యగారు మనమీద అంత ఉగ్రత చూపించకూడదు. ఇది కూడా వాకిందుకు మంచిదే.

నీలమ్మ—మాబాబయ్యగారితో కూడా యీసంగతి కొంచెం ఆలోచించడం మంచిదండీ అత్తయ్యా!

నాగమ్మ—అవును నాకూనా. కబురుచేద్దాం. ఇంతలోమనం కాస్తధారకం చేదాం రా తల్లీ.

నీలమ్మ—దయచేయండి.

ఆంధ్రునికి ఆంధ్ర దేశములో భిక్షు పుట్టడంలేదు

భావరాజు వేంకటకృష్ణారావుగారు బి. ఏ. బి. ఎస్

ఆంధ్రదేశానికి దూరదృష్టిగల నాయకుడు కాకలయును. ఇతడు దేశంలో చాలామంది నాయకులున్నారు: కాని, ఈనాయకులు దేశానికి భవిష్యత్తునందు భాగ్యదయ మగుటకు ఏమీ సోదపడరు. వీరి దృష్టి నేటి విపరీతపరిస్థితులలో కాదుమేరలలో పెరిసే పెరపువరే ఆదృశ్యమైవుచున్నది. ఈదేశీయనాయకులకు ఒక్కమహా లోప మున్నది: ఏకరిక వారే తాము ఆంధ్రదేశంపై గొప్పవానిమని అహంభావము నడిపేస్తమిదిగి గుప్పెడు ఎదిగి ఉన్నది. ఈనాయకులు పరస్పరద్వేషములతో, అణుములతో అల్లాడి, కుల్లపోవుచున్నారు. అంతకంటే దేశహితైక పరులై, రెమురెము హృదయాలను పరిశీలించుకుని, ఒకరి ఉద్దేశములను ఒకళ్ళు అర్థము చేసుకుని, రెము అభిప్రాయములను దిద్దుకుని, ప్రకార్యము చేసే టేమానికే వినియోగ పడేటట్లు ప్రయత్నం చేస్తే చాలా బాగుంటుంది. అటువల నాయకులు విశ్వభావము కుదిరినట్లు నడుచుకుంటే మేలు. సొంత మేలు కొనుట నేటి క్రమంతులు లెక్కలుపడి గౌరవం పొగొట్టుకొనడం, వారికి క్రయస్థులం కాదు: దేశానికి ఉపయోగం లేదు.

ఆంధ్రదేశంలో నాయకుల చాలా పెద్దదొడ్లు ఉంటున్నాయి: వారిని ఆంధ్రుల కేమి భాగ్యము చేసారంటే! ఆంధ్రోద్యమమును నడిపినాని ఆంధ్రపెట్టె బొడ్డిల్లిగారిని మరలకు వచ్చును. నగం ప్రోవోలో అటు యిటు గాని మహావీరులలో ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణోద్యమమును నడిపిపెట్టె జిల్లినారు. ఇమీందారుల సంగతిలో చేరడంచేత పంకజిమిడి, కల్లింగుల రాజాగారిని అగ్రాంధ్రం కట్టడం దనో, లేక రెము సారథాభాసినీ ప్రయోగనకరిగా ఉండవనో, భయపడి ఆంధ్రోద్యమమును బాని, లంకులు లేక విడిచిపెట్టినారు. వారి సాయకత్వాన్ని అనుసరించి వెంటబిగిరుమాణ రాజాగారు ఇంగ్లండును వెళ్లివచ్చి వెళ్లి అక్కడ మౌనవ్రతం దాల్చి ఈ కున్నాను—మహానుభావుడు, నగం కూర్మా వెంటబిగిడినాయకు గారు అదే దారి త్రొక్కినారు. సా. తా. భం మునలేకపోయినారు. దేశమును వెనుకకు త్రోసివేసినారు; లగ్నమయిన ఒక మంచి తరుణమును బుద్ధిపూర్వకముగా పోగొట్టుకున్నారు. ఒకమాట లగ్నం పోయిన తరువాత మరల రావడం దా! ఆంధ్రదేశముపై ఆముగ్గురు మహానాయకులకు దయ లేక పోయినది. అయితే వారు మాత్రం ఆంధ్రుల ప్రతిభకు, నైపుణ్యంపట్ల ప్రత్యేకసాక్షియమై న్నారు. వీరి చర్య ఆంతా మాస్తా పున్న ప్రపంచానికి, ఆంధ్రులలో విశ్వ భావం లేదు, దేశం అంటే అభిమానం లేదు; ఆంధ్రునికి ఆంధ్ర కూరత్యము పెండు, కార్యాచరణమందు చాక చిక్కిన, పట్టుదల, దీక్ష, తక్కువ, పసివిద్వలగున కాస్తేపు ఏదీ, మిల్లి యిట్టే అంతా మరచిపోతాడు, ఈఆంధ్రులను ఇట్టి సులభంగా త్రోవరిప్పించి నడిపించవచ్చు. అని తోచింది. ఇటువంటి ఆంధ్రనాయకులను తాని ఆంధ్రుల సంతాపము నొందుచున్నారు. మాచే వైవాగ్య అన్న

అక్షేపాలకు వర్మ గణిపోతుంది, కాని నిస్సహాయతల అభిమానం పెచ్చులేగి వర్మంతా దగ్ధమైపోయి కూర్మత్యం ప్రాప్తిస్తున్నది.

* * * *

అదివరకు చిక్కిగా సాగుతున్న ఆంధ్రోద్యమము కాంగ్రెసు జ్వలనరావడంతోనే కుంట్రిస్త పోయింది. ఎదుగుతున్న మొక్కకు విషనాయువు సోకడంయింది. తీగలుసాగి పూవులుపూచి, ఫలము లొంగి పలవినపాదు, కుడుట్లో కీడించబోయింది. ఆంధ్రోద్యమమును సాగిస్తూఉన్న దేశీయనాయకులు, కొందా వెంటటప్పయ్య, గాంధీ, పట్టాభి, ప్రకాశంపంతులు కాశ్యోరరావుగారు నాగేశ్వర రావుగారు మొదలయిన మహానాయకులతా, కనుచూపు మేరలో స్వరాజ్యంకే గురున్నట్లు ప్రమపడి, దేశాభ్యుదయమునకు పునాదిపెట్టి ఆంధ్రోద్యమాన్ని రెగిరాలపెట్టించి కాంగ్రెసుకు ద్వయంలోనికి ఉరికినారు. ఇరెర ప్రాంతాలలో కాంగ్రెసు ఉద్యమం ప్రచలించి, అప్పటికి సాగుతున్న మహాద్వయము అణగిపోలేదు. అప్పటి నాయకులు చాలా మూర్ఖత్వంతో కాంగ్రెసు ఉద్యమంలో పాటు వెనుకటి పోయినారా సమి గా నడిచినారు—వాటితో, కాంగ్రెసుకు ఎక్కడా పెద్దపాదం రావడంలేదు. కాంగ్రెసు కచ్చి గాట్టియ సహస్రలను క్రమ చివేయ నిర్మలేదు. ఏకద్యమానికి అక్షయమును వేర్వేలుగా ఉంచే ద్వయంలో చిక్కిపెట్టుకున్నారు. కాని ఆంధ్రదేశంలో మాత్రం అట్లుగాక పోయింది. కాంగ్రెసు ఉద్యమం ప్రస్తుతంలో పరాముని పొందినవందే ఆంధ్రోద్యమానికి కూడా వెన్నెముక కలిగిపోయినట్లుయింది. పొత్తకేండ్ల క్లిషితాంధ్ర మునియిపోయింది. కాంగ్రెసుకల ఆంధ్రదేశానికి ఏమీ ఉపకరించ గలం లేదు. అదివరకే ఆంధ్రోద్యమము ఎన్నడైనా నడుంబిగుగు స్వరాజ్యం నం నాదింపాలని సందేహితమైన, ప్రాప్తదృష్టితో పరిణా డాక్టరు పట్టాభిగారి మాటలు చెబులకు ములుకులాగున ఉన్నాయి. ఆంధ్రరాష్ట్రం రాలేనదా, స్వరాజ్యమేదా ఎండి మావులలో పట్టుకుంటే ఉండలగాని అయినది. ఇంకెన్ని సంవత్సరాల, ఇట్లుడు పెరిగిన వైష్ణవ్యాలు, కీలలు మొదలయిన విషనాయకులను నంబరించి విశ్వభావంతో పనిచేసే స్వరాజ్యం నంపాదింపడానికి కావాల్సి ఇదివరకు గాంధీగారు ఒక యేడాదిలో నడుంబిగుగు స్వరాజ్యం. మొన్న నగంనడిచేటగాని విడంపియినా పట్టుకుంటున్నాను విడంపి, ఏమియిండ్లు కావచ్చును. ఆంధ్రదేశం కంటి పెద్దరాష్ట్రంలో ప్రజకు వెన్నెముక కలిగిపోయిన తరువాత, దేశాభ్యుదయమునకు అత్యవసరమైన ఆంధ్రోద్యమము కైరీతలు వేసినతరువాత, తలపెట్టిన ఒక్క ఉద్యమమూ కొంచెమైన ఫలకరము కాకపోయినప్పుడు ప్రజకు కాంగ్రెసు నాయకులయందు ఏవిధంగా విశ్వాసం ఉంటుంది! కాంగ్రెసు కల ఆంధ్రదేశానికి, రెవ శక్తిసామర్థ్యములందు అవిశ్వాసం జనించింది. అవిశ్వాసం కలిగినతరువాత, మళ్ళీ కూడ గట్టుకొని రంగల మహానాయకుడు ఆంధ్రదేశంలో పుట్టా

తాయి, ధక్కా, మదాసు, మైనూరు, పంజాబు, బెనారసు హిందూయానివర్షిణి, హిందూదేశచరిత్ర, ఆంధ్ర ముఖ్యముగా పరిశోధించవలసియున్న దక్షిణదేశముల చరిత్ర, ఆంధ్రదేశచరిత్రలకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చి, వాటి పరిశోధనల నిమిత్తము పండితులయిన వారిని రీపర్లగా నియమించి కృషి చేస్తూ ఉంటే, ఆంధ్రమునివర్షిణి ఆంధ్రదేశచరిత్ర, భరతఖండచరిత్ర యందు మరపునకు రాని—ముమ్మారు మహాసామ్రాజ్యములను నిర్మించిన మహాగ్రంథాంతర్యుక్తి చరిత్రను బోధించుటకు గాని, పరిశోధన చేయుటకు గాని ఏర్పాటులు చేయలేదు.

ఆంధ్రమునివర్షిణి అధికారులకు ఇది తోచలేదు? తోచినా ఇట్లే యుపేక్షను, ఔదాత్త్యమును చూపకుండు! ఆంధ్రభాష అన్నా ఆంధ్రదేశచరిత్ర దక్షిణదేశచరిత్రలన్నా, ఆంధ్రమునివర్షిణి అధికారులకు సహజమే! ఇది చాలా దుస్సహ యెషయము. ముఖ్యకరణము, సంతాపకరము కూడాను. కాని ఆంధ్రుల ముఖ్యకారణమే వ్రాసిన లేదు!

* * * * *

ఈ విషయము ఆంధ్రమునివర్షిణి నాగు ఎకనామిక్సు, హిస్టోరిక్సు పూర్వ కమిటీ, అప్పుడు కమిటీల బోధనచేయుటకు సిద్ధులైనా, ఇద్దరితో ఆచార్యులను (ప్రాఫెసర్లను) పెన్సిల్వేనియాలోని యోగిస్టానిని తెలియుచున్నది. ఈ పెన్సిల్వేనియాలోని ఆంధ్రులలో పండితులు, ప్రాచీనతాలవాణ్ణి ఏమాత్రము పీరిపోషింపరాదు అంటే, వారిని, ఏర్పాటు చేస్తూ వీరిని చూడనియున్నది. అలాగన చేయని నాడు ఆంధ్రులకు ఆంధ్రమునివర్షిణిలో పాక్షిము లేదన్న మాట!

మనదేశంలో ఉన్న సంస్థానము లన్నింటిలో కృ. కటగిరి, విజయనగరములు పెద్దవి; కృ. కటగిరి మొదలయినవి కూడా ఉన్నవి. కృ. కటగిరి, విజయనగరములు స్వదేశసంస్థానము లయి, స్వపరిపాలనము ఆనుభవిస్తూ ఉంటే ఆంధ్రదేశానికి కొంత లాభం ఉండేది—ఆంధ్రుల ప్రభుత్వ, ప్రాచీనంప్రదాయములు, జైన్పుత్రము, కొంత వజ్రకానా మనకు కంప్లెయిటులు కనిపిస్తూ ఉండేది. కన్నదులకు మైసూరు ఉన్న దంటే, దానిలాభం ఎంత ఉన్నదో, ఆంధ్రుడు ఒక సారి మైసూరు రాజ్యం కన్నదేశం పైకి చూచిరావలెను. అప్పుడు గాని ఆంధ్రదేశంలో స్వపరిపాలనము గల సంస్థానములు ఉంటే వచ్చే ఫలము బోధపడదు—ముగ్ధులు ఇంత వైకారావం కొచ్చి, తరువాతను రాజ్యము లందుట ట్టియని ఆక్రమణకు నెట్ల చూచి వచ్చిన వారు చెప్పగలరు. ఈ కృ. కటగిరి, విజయనగరములు, స్వపరిపాలనము గల సంస్థానము లయి యుంటే, అదాయమునందు, వైకాల్యమునందు, భాగ్యవంశీత్వమునందు, ఇందూరు, బోధా, హనువానూరు సంస్థానములతో నడవమానమైన పదవి నందియుండేవి. ఆంధ్రులకు ఆభాగ్యం అదిలోనే లేకుండా పోయింది. కాని ఉన్న భాగ్యం కూడా అనుభవించడానికి ఆంధ్రుడు నోచుకోలేదు—ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము, ఆంధ్రనగరము లేకపోవడం చేత ఈసంస్థాన

సాధిపతులు లేదు దప్పంతా ఇతరరాజధానినగరాలలో ఖర్చుపెట్టి, ఆంధ్రదేశానికి సాభాగ్యము మరంత దూరం చేసేస్తున్నారు. విజయనగరం మహారాజు—ఇప్పుడు పదమూడు డైనాడు—, కాని పదవి ఉన్న నాడు దేశంమాట గాని, తన సంస్థానము యొక్క పూర్వపు సంప్రదాయముల మాట గాని, జైన్పుత్రము గాని ఒకనాడు తలచుకోలేదు. భగవంతు డిచ్చిన విభక్త్యర్థమును, పదవిని, దేశంకోసం, తమకోసం సద్వినియోగం చేసుకొని క్రింది సంపాదించుకోడానికి ఆంధ్రదేశంలో పుట్టిన శ్రీమంతులు పెట్టిపుట్టలేదు. విజయనగరమహారాజుమారు లైన శ్రీరామపాటి కుమారతనంకగజపతిమహారాజులుంగారు ఆంధ్రదేశపు సంస్థానాధీశు డైనవ ఆంధ్రదేశంలో, తనకు మిక్కిలిప్రియతమమైన క్రిక్కింటుంటునుపోషించడు. ఆంధ్రదేశంలో జీవం కూడా కలితో సాటు శుష్కించిపోతూ ఉన్నది.

* * * * *

ఇంతేమట! ఆంధ్రదేశంలో ఒక ఆంధ్రవైదికపండితుడు కంటే, ఎక్కువ పండితుల తావు లేకుండా ఉన్నది. వారపండితులు, మారుపండితులు ఉన్నాయంటే ఏదో ఒకటండండు పండితులు మహాయస్థిమిగిలినవాటికి దిగివదిలించు దీర్ఘాయువు ఉన్నట్లున్నది. ఒక అంతా చొప్పున ఇచ్చి, ఎన్ని మారు లైనా కాఫీకప్పులు త్రాగును కాని చదువుకున్నావను గిర్నవడే ఆంధ్రుడు, సాంతానికి ఒక అంతా ఇచ్చి ఒక ఆంధ్రునిని కాని పదవకు. అతని కది అవమానంగా వుంది. కాని ఆంధ్రమును ఈనడించుకొని, హిందీ చూచి మురిసిపోతున్నాడు.

* * * * *

మేముమాట లెండు! ఎటుచూచి వాకాంధ్రులకు ఆంధ్రదేశంలో యోగం పట్టడం లేదు. భాషాభివృద్ధి, జాతీయాభివృద్ధి కూడా కనుబొమలమీది వెళ్తుకులవలెనే ఎవరను భావించు లేకుండా ఉన్నాయి. ఇంకే వచ్చవలసిన మాట ఆంధ్రులకు ఆంధ్రదేశంలో భిక్ష పుట్టడం లేదు!

విరాళములు

- ఈ నెలలో ప్రబుద్ధాంధ్రము సత్కరించినవారు
- ౧ శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు
ఆంధ్రభారతీయతల అధిపతులు మదరాసు ౨౫-౧-౦
 - ౨ శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరరామస్వామిగారు శ్రీలింగ, కెడరేటెడ్ ఇండియా ప్రెస్ ల సంపాదకులు—మదరాసు ౧౦-౧-౦
 - ౩ శ్రీ వెనుమమాడ వేంకటస్వామిరావుపంతులుగారు గవర్నమెంటు తెలుగు డ్రాఫ్టులేటరు మదరాసు ౫-౧-౦
 - ౪ శ్రీ కె. రామనాథంపంతులుగారు బి. ఏ. మదరాసు ౫-౧-౦
 - ౫ శ్రీ జి. భాస్కరరామమంధ్రరావు పంతులుగారు ఉలకల్లెడ్ర ప్రాప్రయిటరు. పర్రాకిమిడి ౫-౧-౦
 - ౬ శ్రీ కంభంపాటి సత్యనారాయణగారు లాండులార్డు అవిడిగ్రామం ౫-౧-౦
 - ౭ శ్రీ కె. నూర్యనారాయణగారు మదరాసు ౫-౧-౦

చిన్నయనూరి ప్రయోగ విమర్శనము

గిడుగు వేంకటసీతాపతిగారు—బి. ఏ. ఎల్. టి

“ఉదయిని” సంపుటము ౧. సంచిక ౪ లో “శృంగారాటక” మనే శీర్షికక్రింద విమర్శన లేనో కొన్ని విషయములు ముచ్చటినూ,

“చిన్నయనూరి పాండిత్యం అత్యుపాఖ్యం పాత్రమయింది. వ్యాకరణబోధకమే దొరికిందట—అట! “బిన్నాదిని” (ఈ అగ్రస్తుసంచిక) సమాలోచనలో ‘నీతిచంద్రిక’ నీలివాక్యం చిన్నయనూరికి ఆస్థానమని తెచ్చింది; “గంగాతీరమున సకలసంపదలు కలిగి పాటలీపుత్రమను నగరము కలదు.” అని అవాక్యము. “కలిగి” అన్వయం “చిన్నయ్య అయినా చెప్పలే” డనుకొన్నాడు. భరతములో “కరుణగలుగుమమ్మ కి మలనేత్ర” (అది. ౮. అ.), “అంతయునక లేన” (అద. ౧. అ.) అన్న సందర్భాలలో “కలుగు” పద్యంతంగా కట్టి శబ్దరత్నాకరమందు అన్వయం చెప్పి ఉన్నాడు. దీని కిన్నియ్యను పిలువడకు—అలేదు. “మొదటి ‘కలిగి’ అన్నప్పుడు సకల్యంతంగాను, ‘కలరు’ అన్నప్పుడు అకల్యంతంగాను గుర్తించియున్నాడు చిన్నయ్య, మరి పెను—మరికీ తాళవలసినవారితరారు.” అని వ్రాసినాడు.

గాని, ఇంతమాత్రాన తాను వీరికే విషయం కాదని, ప్రాచీనాంధ్రభాషవిషయములన్నిటను చిన్నయనూరిగారి నీతిచంద్రికా బాలవాక్యరూపములన్ని, ఇట్టి తొక్కిరిసెన్న ప్రమాదముగా పండితులందరున్న గ్రహిస్తున్నారని గాని గ్రహించినవెన గారి చెప్పడానికి వీలులేదు. ఈ “కలుగు” విషయమే వ్రాయడమెందుకే ఒక పెద్దవాగ్దానము వ్రాయడానికి అవకాశమున్నది. దీనిని గురించి సర్వరమంగా వ్రాయలేనని మా తెలివైన గారు, రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తిసంతులుగా అలోచించినాడు గాని, ఇప్పుడు మరియొక పనిలో నిమగ్నుడై ఉండిపోయెల్ల వ్రాయలేదు. వాస్తవా దీనిని డిలేటు చేసే గాని ఈవిషయము సర్వవనివరిగినాక, దీనికి సంబంధించిన ముఖ్యవిషయముల సంగ్రహించి తెలియజేస్తున్నాను.

కలుగు ధాతువు సకర్మకము కాదని కీ. శే. వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిలువారి మతిము.

క్రిశాభుని శృంగారనైషధమునకు తాము వ్రాసిన సర్వంకపాఠ్యాఖ్యలో సప్తమాశ్వాసమున తొమ్మిదవ పద్యమందున్న “పరజనంబులమీదఁ గలుగలగుము” అనే వాక్యమునకు ఆర్యము (వాస్తూ, “కరుణగలుగును—దయగలిగియుండుము” అని వ్రాసి, “కలుగు” ధాతువు సకర్మకమా సకర్మకమా అనే విషయము చర్చించి, శాస్త్రులుగారు తమ ఆశీస్రాయము ఎట్లు తెలియజేసి నారో చూడండి:—

“‘కరుణగలుగు’—కలుగు ధాతువునకు ‘పాండు’ అను సర్వమనియు అదర్శమున నది సకర్మమనియు తెలిపి సీతారామాచార్యులవారు ‘కరుణగలుగుము’ అని యుదాహరణముసంగినారు. అది కరుణగలిగి యుండుము’ అనుటకే శాస్త్రులశబ్దప్రయోగ విశేషమనియు ధాతువు సకర్మకమకాదనియు మదియొకప్రాయము; వారు ఈయర్థమునకువ్యతి

రేకమునందు చూపిన ప్రయోగము ‘లేన’ యనునది అస్పర్శమునకు బాలవాక్యరూపము చెప్పినట్టిదే; సకర్మమునచో ‘నాండు నలుపురు పుగులను గలిగెను’, ‘నానిచే భనధాన్యములు కలుగబడినవి’ అని యిట్టి యనిష్టప్రయోగపరివరము సాధువుగా సంకరింపవలసి కచ్చును. అగియు నిష్టావస్థయయేని, ‘సుఖంబుండు’, ‘నిండోల గలబుండు’, ‘కొలుపుండు’ ఇత్యాదులందుట్టి ‘ఉండు’ ధాతువును ‘పొందు’, ‘చేయు’ అను స్కంబులతో సకర్మకంబుచేసి ‘అతఁడు నలుపురు పుగ్గులనుండెను’, ‘నానిచే నలుపురు పుగ్గులు ఉండబడిరి’ ఇత్యాది ప్రయోగములను సముతము అంగీకరింపవలసి కచ్చును: వీని మిగులు ‘సుఖముగా’, ‘ఓలగంబుగా’, ‘కొలుపుగా’ అని యుగమేని ప్రకృతపాఠ్యమునకు ‘కలుగు’ (కలుగుము—ఉండుము) అనియే యుక్తు కాకచ్చును. కానిన సకర్మకత్విమిగులు సముతముకాదు.”

ఈ శాస్త్రులవారు అంధ్రసాహిత్యపరిషత్తునాగి యిటువొక సరిపాఠ్యముయొన సభాధ్యక్షులయి చదివిన శుభాన్వయములో (మీ. అంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు కేసుపుటము ౧ నందలి ౧, ౨—పుట ౮౭) ఈ విషయము ఎట్లు చెప్పించినారో చూడండి:—
“I have a house” అను వాక్యమునకు తెలుగు చెప్పిన శిశు బోధకుడు తొలితొలికి కలుగు ధాతువును సకర్మకంగా వించి వాడు. ‘I—నేను, a house—ఒక యింటను, have—కలిగి యున్నాను’ యనెనె యుండుదేము. అసంప్రదాయము: సకర్మకత్వము నాటకంబులు సాక్షాత్తుచిది. అసంప్రదాయమునందు ఎన్ని ప్రయోగముల నేని యుండునపుడును. విశిష్టాక్షరములతోను సమ్యక్ధగానే కలవు. మూడవ గుర్తింప వాక్యమునకు (Third Class Reader—Marsdens) ౨౯ వ పుట “కలిగియు గొన్నిటినిమాత్రమే కలవై యుండును.”

ఈ వాక్యము మార్క్స్ డెన్ గారి మూలక వాచకములో “అకర్మక మునయు; ఇందు “అనే అనె వ పోషణమునది. ఈవాచకము రాయుమామూర్తి కం. వీరేలింగు పంతులుగారు చేసే సరిమాడబడినది.” “సకర్మకత్వము నాటకంబులు వ్యాపించినది” అని ఇక్కడ వ్రాసివున్నది. ఇటు శాస్త్రులవారికి జ్ఞానమున్నది. వీరేలింగు పంతులవారు అంధ్రకేరించిన ఆశీర్వాద శాస్త్రులములలోని ప్రయోగమే. “అంధ్రకాలిదాసులు గ్రంథములందు” అని చూపించిన దోషములలో శాస్త్రులవారు “గర్భమిని గలవాడు” అనే ప్రయోగము కనిపించి, “కలుగుధాతువు ఇట్లు సకర్మకముగల Have ధాతువు సజ్జాకృత దోషము” అని వ్రాసినారు. శాస్త్రులవారి ఉపన్యాస మంతా వీరేలింగు పంతులవారి పాండిత్య లోపమున కనుగొనుటకే ఉద్దేశపరిపక్షముల బంతులనాగే పేరు చెప్పకపోయినా పంతులవారి గ్రంథములందు ప్రయోగములు ఎత్త చూపించుట చేత స్పష్టమయినది.

“చెట్టుపడి నలుగురు చచ్చిరి” వగైర వాక్యములు వాగ్యవహారముందు లేకపోలేదు. ఇందులో ‘పడి’ అనే క్రార్థమునకు ‘పడుట చేత’ అని అర్థము. చిన్నయనూరిగారి వాక్యములోని ‘చిని’కి ‘పైతము’ ‘చినుటచేత’ అని అర్థము చెప్పి వారి వాక్యము నిర్దిష్టమనరాదా అని కొందరు ప్రశ్నించవచ్చును. కాని, కందు వాక్యములన్ని సమానమైన అన్వయముగలవి కావు. ‘కలదు’ అనే క్రియధాతు విప్లవ్యవర్తమానకాలవివక్షగాని కార్యకారణవివక్షగాని లేని కేవల తద్వారా ర్థక్రియ. చిన్నయనూరిగారి వాక్యములో ఉన్న ‘చిని’ హేతువును మాత్రమేకాక కాలమును పైతము నూచిస్తున్నది; గనుక, దానినిన్ని ‘కలదు’ అనే క్రియకున్న అన్వయము పొసగదు.

పైని చెప్పిన చిన్నయనూరిగారి వాక్యములు ఇంపుగాను నిర్దిష్టముగాను ఉన్నవంటే, ఈక్రిందివాక్యములు పైతము నిర్దిష్టమైనవి చెప్పవలసివస్తుంది.

“గంగా తీరమున పాటరీ పుత్రమున నగరము సకలసంపదలం గలిగి కలదు.” (...పొంది కలదు.)

“కానిలో జ్ఞాముంగలిగి రామేశ్వరములో ఒక యోగి కలడు” (...పొంది కలదు)

“వానికి కుమారులు విశాలస్థిమం గలిగి కలరు”

“వాడు ఒక కుమారుని ఒక కోమలైను గలిగి కలడు”

“నేను తోటలోని పండ్లనుదాచి, ఆ పండ్లను దినవలెనను కోరిక నాకు కలరు.”

“నేనొక పుత్తకముం గలిగి గానిని చిరువలెనను కోరికగలదు.”

పైని చూపించిన చిన్నయనూరిగారి వాక్యములో అన్వయశుద్ధి చెడినదిని పేలోదని ప్రకారం సంపాదకుల ఆక్షేపమై ఉండును. ఆ ఆక్షేపము సంగ్రహించి నా అక్షేపాయము.

ప్రార్ కంబైన్సువారి హరిశ్చంద్రటాకీ

ప్రభా, చాలా రోజులనుంచి యేమిట చుట్టూ వున్న టాకీ యిది. ప్రారాణిక గాండలో పుట్టించిన ప్రాఖ్యానాలో గల కలహానీతిని దేనికి లేదు. పైగా, అవిలోని సలగాలు ఫిలేముల పీశాటస్పగు. సింహం, గుర్రు మంటూ మీదో రాగా, హరిశ్చంద్రకేషిధాం, బంక పాగపాకుండా కల్పిదాసి యెదిరించి దాన్నే రెండువేళా దస్, అడవి తగులబడిపోవడం కలలాలు చూడించడానికి చాలా డబ్బులు ఖర్చుపెట్టా రనీ, యెంతేనా క్రిమిపడ్డా రనీ, పుత్రులలో వాల్లల మీద వాల్లల ప్రకటింపబడిన తగినాతి యిది జమంబిడిక యిది చేరింది.

కాని, తీరా చూస్తే యేమీ లేదు. ఇదివరకు వచ్చిన తెనుగుటాకీలలో దేనికంటేనూ యిది ప్రత్యేకంగా లేదు. పైగా యిందులో అనేకదోషాలున్నాయి.

ఈ ఫిలేము తయారుచేసిన డైరెక్టరు, డబ్బులన్నీ మార్గాల తొక్కిడానికి చాలా సవర్గుడై వుంటాడు. ఏమీ సంభవం లేదు: కాని కళాజ్ఞానం, పెద్దాపిన్నా తాగితిమ్యం—రామరామా ఇలాంటివి అయిన కేమీ తెలిసినట్లు లేదు.

అఫిలేములోని కొన్ని దారుణదోష లిపి.

౧ ఆంతఃపురంలో, ఉండ్రవతి, హరిశ్చంద్రుని కాళ్ళుగిగి కూచుని, అదివరకే ప్రారంభించి వున్న పాట పాడుతోంది. అంటు యేదో గోల వివపడింది. “ఏమి?” అని హరిశ్చంద్రుడు పులిక్కి పడుతూవుండగా గర్జిమని సత్యకీర్తి లోపలికి వచ్చాడు. ఒక కలుగు లేదు. ఒక సెలవు లేదు. అతని రాక దానిలేనా సంతింగా రాజు కందుకు చెప్పారు కా? అనలు వాల్ల మంద్రని లోపలి కలా విడిచిపెట్టారో? నాగరాజారావుగా లేనా యీ అమర్యాదపని కలా సిద్ధపడ్డారో?

౨

౨. రెండు, అంతలో, నేటగినికా? అంటున్నాడు. మారెతిలు కచ్చాను. నాలో వొక తెసి చెప్పింది రాను. తెనుగు తెలిసిన మా సో మాట్లాడి అక్క పుచ్చుకుని పా ననా కంపునీండా జెనకి నుం యోగా. తెనుగురాన మా సో, నోని నట్టేముగనీ, ఏనో నృత్యం చేసింది. కాని మామానా దిగ్గజవాల్లున్నాడని తెనుగుమాలెత కూడా సిద్ధం, అమాతె నున్నాంబాకొం కదనీ, వొక కాగిరింత యిక్కలనీం దనీ కోగ నా. మం. టింకెరులలాగి వాచ్చిని గదు మతూ కొట్టగోయాడు. చివరికి కూలే నాచ్చిని గెంటుకు పోయారు గదా, మం. అలాంటి చివరేపట్టు చెయ్యడాని కందుకు వూను కున్నాడో?

౩ ఆ సందర్భంలోనే రా జొక నమ్మమిది కూచునివుండగా మం. జెనకి వేపున అగవ్వుమిదో వొక కొల వేసుకుని నుంచున్నాడు. మం. అనుచున్నవాడు హరిశ్చంద్రుడని కాక అద్దంకే గదా అని నిర్లక్ష్యంగా సెప్పకపోయి. అతని మెడకి తన చేతులు మట్టి పక్కని కూచున్నాడు కాదు నయమే.

౪. అడవి అంటుంది. ఉండ్రమతీ, హరిశ్చంద్రుమా లోహి కుమా వేసు గింకులు మిస్తా వైచిత్ర్యం అనేది ఆశపగం లేదని నిర్ణయించుకున్నా కుంది. సక్రిప్తుడు సక్రిప్త కోసకంటే అన్యాయంగా ప్రవర్తించాడు. పునుగుల్త పునుగుల్త చివరి కందరూ వొక చక్కనిలో నీటిలో కలుసుకున్నాడు. అయితే: అడవి యెందు కంటుంది? అన్ని చివరి కేసుయిపోయింది! తగుల:డుతూవున్న చోటినుంచి వాని తప్పించుకుని: యటపడ్డాం యిందుకోసం పేర్చి ఇద్ద యెందుకీ టైలు మండిపోయి నుని అయిపోవడంకల్ల అన్ని దావంతలు అనే చల్లబడిపోయిందా?

శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరాయ జయంతి

ఏ అదానీ లేకుండా, ఏ గడవిదా చెయ్యకుండా, విఘ్నాలు చుట్టుకుంటే లొంగిపోకుండా, ప్రభువునలు ముట్టడిస్తే జంకి పోకుండా, మెప్పులకూ గొప్పలకూ కొంగు చాపకుండా, అతిక్రమంబందమైన దృష్టి లేనేలేకుండా, అంధ్రజాతికి జన్మమైన పునాది వుందని విస్మయించేసి చూపించడం రూపంగా తమ విధిని చక్కగా నిర్వహించుకున్న శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరాయ పంతులుగారికి, యాన దాంధ్రులపక్షంగా జయగీర్వానం చెయ్యడానికీ, తదంగంగా వారి పేరజయంతిసంపుటల ప్రకటించడానికీ, పత్రికతోటిమత్తాలు వులు మొదలయినకొనుకలతోటి వారల సత్కారండానికి మేము పూనుకున్నాము.

నిజానికి యిదివరకే జరిగివుండవలసింది: అయితే: ఆలస్యం అయినా చెడపోయిగదామోలు. పైగా యిది యిప్పుటిదాకా నిశ్చయించిపోయిందామోలా వాకిలికేరకుండా యేర్పడకుండా జరిగింది.

అంధ్రత్వాన్ని గృహపరమేశ్వరాలనే అత్యంత ముఖ్యమైనదిగా పేర్కొనినట్లుగా, మేము గాన పాటించినట్లుగా— యిర్లకొట్టెయ్యానక పెట్టుకొని పనియోగపడుకొన్నట్లుగా మన శక్తియుక్తులు వాటి యిప్పుడు అంధ్రగృహాలమీసాన్నాయి. అంధ్రుల చరిత్రలో యిది పోగొట్టుకుంటే దీనికే శ్రీ వీరభద్రరాయుని అంతరాయంగా— దీనికీ శ్రీకాంధ్రంగా— కిరణంలాగా— కిరణంలాగా— అంధ్రంగా యేర్పడుతుంది.

మనలో శ్రీ వీరభద్రరాయ పంతులుగారిని గొప్పగా నామా, కనువి వారూ, వారి అపారమహిమగలించి అనుభవించినవారూ అందరూ స్వలలో లేరు. కనుక వాడే అత్యంత ముఖ్యమైనవాడని మూలమే శిష్యులకొరకు చెబుగవలసివుందని మేమెల్లకీ గొప్పచలనని చెబుతేము.

చరిత్రచతురాసులైన శ్రీ వీరభద్రరాయ పంతులుగారిని గొప్పచలన చుట్టే యాంబులంలో, మువ్వచక్రంలోనూ, మువ్వచక్రంలోనూ యలచరిత్రలలోనూ యెప్పుడైనా వ్యాసభట్టాలను అమర్చుకొనే పరిశోధక వ్యాసాలే (సమయతలయినట్లుగా) ఉండినట్లుగా వ్యాసభట్టాలలోనూ (గాంధీకిలోనూ) మాడూ వుంటాయి. పండితులకూ, చరిత్రనిర్మలకులకూ యిది వొక అధికారంగా వుండేటట్లు చక్కగా ప్రకటించాలని మేము సిగ్గుపడుతున్నాము. ఇది మూడువందల కేజీలకు తక్కువ వుండకుండాదనికూ మేము నిర్ణయ పడుతున్నాము.

ఈసంపుటల సంపాదకం గా రెయిన్ కౌకడానికి, సత్కారంకూడా గొప్పగాజరిగడానికి ఆకాశంబుయ్యే ధనము అంధ్రనోదరీ నోదరులు అత్యుత్సాహంతో అంకితం గానే పంపిస్తున్నారని మేము నమ్ముతున్నాము.

ఈ మహోత్సవం, రాజమహేంద్రవరంలో, శైవాఖమాసంలో జరిగించాలని మావ్రాస.

ఈమహోత్సవ నిర్వహణానికి, కేజీయులు ఈక్రింది తరగతులలో ధనసహాయం చేస్తారని మే మెదురుమాస్తున్నాము.

ప్రధానపోషకులు	...	౧౧౬-౦-౦
రాజపోషకులు	...	౫౦-౦-౦
పోషకులు	...	౨౫-౦-౦
అభిమానులు	...	౧౦-౦-౦
గ్రాహకులు	...	౫-౦-౦

ఈ తరగతులలో చేసినవారిని సన్మానిస్తూ గా ప్రకటిస్తూ వారికి సంపుటల ఆంధ్రచేస్తాము.

శ్రీ వీరభద్రరాయ సుప్రసిద్ధాంతాన్ని, ప్రబుద్ధాంధ్ర సంపాదకుడు కాగ్యుక్త, ధానరాజు వేంకటకృష్ణారాయ వీ. ఎ., బి. ఎల్., కే. లు, సంపాదకుడు ఇన్ని పేర్లు. రాజమండ్రి

* * * * *
ప్రకటించిన ఈ సయ్యానికి తన అపారంబు ప్రకటిస్తోంది. “ఈ క్రింది వీరభద్రరాయ సుప్రసిద్ధాంతాన్ని ప్రకటించుచు మా వాడుకల మాచియే యుండును. శ్రీ వీరభద్రరాయ పంతులుగారి శక్తి మాకు మనకొకప్పుడే అనియుండవలసి వున్నది. ఇప్పుడయినను మి చివరికేము. ఈవార్తలు నిర్వహించుటకు మానకొన్న శ్రీ శ్రీ వీరభద్రరాయ శ్రీ గాన, శ్రీ వారాహ వేంకటకృష్ణారాయగారిని మేము ప్రసంగించుచున్నాము. పత్రికా సంపాదకునిగాను వారిని గొప్పచలన చరిత్రలలోనూ శ్రీ వీరభద్రరాయ పంతులుగారి గొప్పచలన పాఠశాలలో పాఠశాల నున్నాను. ఇంతవలనను వారిని చివరి అంధ్రులచరిత్ర మొక్కటియే మన అధారము గానున్నది. ఈ అంధ్రుల మనియు ప్రమాదంకొనవలయు కొందరి ముకులమగని వారలని నిరంతరము నాలోచిస్తూబానియుండి లేదు. ఇంతల చక్కానాలో అంధ్రుల ముఖము శ్రీ వీరభద్రరాయగారిచేత అయ్యింపులచరిత్రయిన సంపాదకునిగాను పనిచేయుటగా వ్రాయించి ప్రకటింపబడిన కొంతకాలపుడే చేపట్టిన ఆదియప్పుడే చిట్టాంబుయింది. అయితే యంతకాలమనకు శ్రీ వీరభద్రరాయగారి తియ్యింపుగననుకు భూమిని అయినకంపుటలు స్వయముగ ప్రకటించుచు ముగించు చేయించుచున్నాను. అంధ్రనోదరులందరూను అంధ్రులును స్వీకరించి పంతులుగారిని ప్రోత్సహించుటయేకాక వారిని గొప్పగా సమర్థించుటగానీ శ్రీ వీరభద్రరాయ శ్రీ వీరభద్రరాయ వేంకటకృష్ణారాయగారిని గొప్పచలన కాంక్షలతో ధనసాహాయ్యముచేసి ఈసమస్యను చక్కగాను వైద్యమగును జరిగవట్టు తోడ్పడగొరుచున్నాము. ఇట్టి సమస్య మనకు శ్రీ వీరభద్రరాయపంతులుగారిపూర్తిగా లగినవారు. ఈవిషయమన యెవరికిని కిన్నాకీ ప్రాయములుండనని నమ్ముచు మేమును పూర్వాయుక్తముగా మా అపారమును ప్రకటించుచున్నాము.”

వ్యాఖ్యానములు

కొత్త సంవత్సరం

ఈ సంచికలో ప్రబుద్ధాంధ్రుల గురు కొత్త సంస్కృతిని ప్రచురించిన
ఆయింది.

మల్లీ ప్రారంభించాక, యీ ప్రక్రియ, యిప్పటికీ నిర్వహించబడుతూ
నిరాఘటంగానే సాగుతోందని ప్రకటించాడు.

(ప్రబుధాంగ ఆశ్చర్యకావ్యము చూపింపగ నున్నదిగిరి.
అంగధర్మము వృద్ధపరుమహావం అనే గ్రంథము మొదలై ముప్పై
యిష్టవిష్టాదే నామమంగళ్యంబి, నామమంగళ్యంబు చెప్పియున్న
ఇతర అభ్యుదయమున విషయముననుసారము చెప్పి ము. ౩ క్కయు
లన్న ముగ్ధ ఆంధ్రముఖా అమృతమును.

మనము కల్పనశ్రీని సూరిగా భావించుచున్నాము. మన
లో ఆర్యభూతయ్య సమృద్ధిగా వ్యాపింపజేసి భావనాభూతయ్య
స్ఫుటంగా కనిపించి ఉపసరింప.

అంధ్రప్రదేశ్ లో వందల ముసల భాగ్యములైన వారికి చివరి సంతకముగా,

భాగ్యలక్ష్మి, శ్రీనివాసాల నామ లగ్నము వూరినది. మా కుటుంబము
భాగ్యలక్ష్మియే ముఖ్యురాలి. ఆమెను గూడ భాగ్యలక్ష్మియే
స్వయంభువు కావే కాదు.

ప్రభుదాంధ్ర పోస్టులో యిది, దీనికి ప్రచురణ అక్కరలేదు.
దాంధ్ర ప్రభుత్వంపై, దీనికి బోర్డు రాంగుర్రులు భారీ పరిశోధనలు
విషయంలో ప్రభుదాంధ్ర కేవల శ్రీ శ్రీ.

మనం చొక పూలదండీ గుచ్చా లంకే, నమం గా పిసిసిచి
 పూపులనే సమమున్నుపంటాము. గడ్డెవున్నలని సగంపాకెన్నాము.
 అలాగే భారతరాజీయత్ న్యాయంగుండగంగా వుండా లంకే.
 ప్రాంతీయజాతులు సమంగా పిసిచినప్పడే ఆది నాన్నపడుచుండ.

ఇప్పుడు భారతజాతీయతలో ఆంగ్లజాతీయతలకి లేదు. కానీ, యెక్కు-కా, అర్ధాన్ని ఆలంభించు. తిమ్మాభాగం ఇతర స్వాగత పరతలం.

అంశభావం అంటే అక్కప్రత్యయం లేకపోవడమే. అది లేనా దను కీప్తు లే అంధునను విచారం లేను. పైగా అది అక్క- లేదనీ, అది అపాయకక వాని నిర్మయం కూడానూ,

ఇంచేత అస్థానము వారికి నున్న అంశములను అందు
అనుచును—పట్టణము వారికి నున్న అంశములను చేతు
పక్కపక్కగా వివరించి పోగుచున్నాడు.

ఇది మాకు సిగుల చేత.

మనబాళి వేటిది కాదు.

మనజాతికి దృఢమైన పునాది వుంది. గొప్ప పూర్వచరిత్ర వుంది.
మహోన్నతమైన నాగరికత వుంది.

ప్రపంచంలో అంగ్రజాని లేక పోయినట్లుంటే భారతజాతికి ఇంత
దౌస్వల్యమే లేక పోయినందున.

ఇప్పుడు కూడా భారతజాతీయతకు అంగీకరణజాతీయత అంత ప్రధానం కానా?.

ప్రబుద్ధార్థి హాస్యం యిదీ.

ఇందులోనే, ప్రబుధాంగ, సింహీ మరాఠ్ర మణాన్ని ప్రభువతి
స్తోంది. ఇందులోనే, ప్రబుధాంగ, కాంగ్రెసుకంటే మనకు
అ: ప్రవహించి చాలా ముఖ్యం అంటోంది.

దేశములు ఈ దేశమును దాగ్రహించి పోషించారు. కాని
అప్పుడే వారు లేరు. ఇది నామమాత్రము. ఆయా సంవత్సర
నా సామ్రాజ్యమును దాగ్రహించి పోషించు శ్రీ ఆదిత్యుని తత్వము

హృదయమును పూజించుట, కౌశిల్యం కన్యకుని మెప్పుట్టు మాడేటి
కన్యానున్నది. అందుకే నన్ను పూజించుట అనే మాటను చెప్పినట్లు
చూడవచ్చును. అందుకే నన్ను పూజించుట అనే మాటను చెప్పినట్లు
చూడవచ్చును.

ఇందువలన గ్రహముల సమతూలనము లుద్భవించును. సాధుల
 కేవలము వాచాగ్రాహము ముఖ్యము. ఈ కొత్తి సంక్షేపము
 1906-07 సం. వలన వాచాగ్రాహము కొంత గుఱుచు పుట్టుత యిచ్చును.

[illegible]

నీ లక్ష్యస్వామి నామమీగానూ, మా దేవీ సన్యాసుర్య అండు
సన్మనానూ, యథాప్రాశస్త్యం నే మేటి అనుగ్రహ రసీ అశిస్తు
వ్వామ.

వాడేమి నాకు అందిస్తా ?

“అనుట ఇంకా ఎందున, రెండుకొట్ల డెబ్బలకీల అరణ్య

లేదు. ఈవిషయం ఏలేమనగా నయినా ఎప్పుడు నయినా గమనించా
దా! ఇంత తెలుగుజాతినీ, ఇందుమంది తెలుగువాళ్ళకూ ప్రుష్ట
ప్రతాపము, శాసనాధిపత్యము, సత్సత్వము, శిశుత్వము, శూన్య

తెనకవూరు కౌగి, అచ్చమయిన తిమిలలు అని “భారతి” పత్రిక
౧౯౩౩ వ సంవత్సరం డిసెంబరు సంచికలో సంపాదకుడు వ్రా
శారు.”

భాగ్యం సంపాదకులు షిలా రాకాసు.

“మిల్లప్తము కానున్న అంధుల వాఙ్మయసంపదను జెల్లు కాపాడుము. వానివారు అంధులు కాదు. వానివారు వారు మానవులు.”

ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು, ಒಂದು ಸುಸ್ಥಿರ, ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾದ

దనుడి అరవము. వారు వ్యవహారమునకు మాత్ర మాండ్రము నుపయోగించుదురు. వారు ఆంధ్రుల వాక్యమునును చిరంతవితను కల్పించిన మహాదాగులు. ఆంధ్రుల నంటబెట్టుకొనియున్న పరాక్రయదోషమునకు ఇదియు నొక గొప్ప నిదర్శనము.

వాల్మీకివారు, నేలటూరివారు, వేదవారు, చదలవాడవారు, దండిగుంటవారు, పురాణంబువారు (ఈయింటిపేరు తెల్పబడి వారిలో కూడా వుంది) అల్లాడివారు మామిడివారు—ఈమొదలయినవారు పుదురుద్రావిడులు.

పుదురుద్రావిడుల సంఖ్య వేలమీద మాత్రమే వుంది.

అంత చిన్న తెగవారిని ఆంధ్రులని చెప్పుకోకపోతే ఆంధ్రులకి వచ్చిన నష్ట మేమీ లేదు.

కాని వారందరూ ఆంధ్రులు. ఏమీ సందేహం లేదు.

వారు ఆంధ్రుల మని చెప్పవలెనున్నారు. ఆంధ్రుల మని గర్విస్తున్నారు.

పైగా, అరవల పుదురువారిని ఆంధ్రులుగానే పరిగణిస్తున్నారు.

నేలూరు మొదల పురాణములకొరకు పేరికట్టులలో ఆంధ్ర భావకు పట్టాగొప్పై నులిచినవారిలో లక్షకొంతాక్షులకు పుదురు వారు.

తెనుగులో మొదట వచినవారు ప్రాచీనభారతీయ వచనవాద సీతారామశాస్త్రిగారు. మళ్ళీలనకలపెనేనా ప్రకటిస్తూ పున్న మార్గదర్శకరంగార కాంతు తెనుగులోకి మార్చినవారున్న సీతారామశాస్త్రిగారు. వీరేశలింగంపంతులుగారు ఇటువేల మాత్రమే యిచ్చారు: గాని తెలిసిందేమీ. శబ్దరత్నాకరం తెలుగు చేసినవారు చదలవాడ సీతారామశాస్త్రిగారు గాని బహుదనపట్టి సీతారామచాన్ద్యులుగారు కాదు. అచాన్ద్యులుగాని శాస్త్రిగారికి అసిద్ధంబుగా వుండేవారు. శాస్త్రిగారు, పని చేసిందిసేపూ చేసి ఇంటికి వెళ్ళిపోయారుపుడు శబ్దరత్నాకరము అసలువాడేనడమిపెట్టలో వుండేవారు. అది పూర్తి అయిన కొద్దిగోలవు, వారు, హతాత్తుగా కాలంచేశారు.

సీతారామచాన్ద్యులుగాని ప్రాప్తలు చాలా చిక్కిగా దివ్వారు. వారు తాత్పర్య ముతాదారు శేషిగి శాస్త్రులవారిక ప్రాప్తించుగా వుండేవారు.

చదలవాడ సీతారామశాస్త్రిగారి జీవితం అంతా ఆంధ్రభాషా సేవలోనే గడిచింది. అరవలలో వా రేమీ పని చేయలేదు. చదలవాడ సుందరరామశాస్త్రిగారు, దండిగుంట నూర్మనారాయణ శాస్త్రిగారు, పురాణం హయగ్రహశాస్త్రిగారు మొదలయినవారు కూడా తమ జీవితాలను ఆంధ్రభాషాసేవలోనే వినియోగించారు; గాని అరవలలో కించిత్తయినా పని చేయలేదు.

వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారి శ్రమవ్యం అంతా ఆంధ్రభాషకే వినియోగపడింది. వాల్మీకి రామస్వామిశాస్త్రులవారికి క్రియార్థంన్నీ

ఆంధ్రవాక్యయచిగంశీవితకే వినియోగపడ్డాయి. వారు కూడా అరవలలోనే చూడనే వచ్చు.

అరవలవాళ్ళు అనేకమంది తెనుగుదేశంలో నిరవధారు. వారిలో మొదట వచ్చినవారు కోనసీమ ద్రావిడులూ ఆరామ ద్రావిడులూ నూ, వీరద్వరూ అరవల పూర్తిగా మరిచిపోయారు. శుద్ధాంధ్రులుగానే వ్యవహరించుకుంటున్నారు. అయితే: ఆరామ ద్రావిడులు తెనుగు అచారాలూ, సంప్రదాయాలూ పూర్తిగా అవలంబించి వున్నారు; గాని కోనసీమ ద్రావిడులు కన్నడ భాషంబయిలో ద్రావిడసంప్రదాయమే అవలంబిస్తున్నారు.

తెనాతే తెనుగుదేశానికి వచ్చిన అరవలవాళ్ళు తమస్థానంబ ద్రావిడులు. వీరకూడా అరవల పూర్తిగా మరిచిపోయారు. భారత సంపాదకులు ఈతెగను చెందినవారే. కీలని కూడా సర్వగుల ఆంధ్రయుతులు చాలామంది అరవల నే చెలుకూవుంటారు.

పుదురుద్రావిడిని వ్యవహరించుచున్న పున్నవారు యిటీవల తెనుగుదేశానికి వచ్చిన అరవలవాళ్ళు. వారు వచ్చి యంతో కాలం కాకపోవడంవల్ల, అరవలలో అనుమతిపన్న నేలూరు జిల్లాలో నిరసడపెండవూరు జిల్లా వారిలో ఇటో అరవల మాట్లాడుకోవడం అక్కడ అక్కడ వున్నవారు వచ్చిన తరువాత నేలూరు జిల్లాలోనే పుట్టావున్న పుదురుద్రావిడులు నేలూరుజిల్లా ఆంధ్రులుగానే శుద్ధాంధ్రులుగా వున్నారు. వారిలో చాలామంది అరవల మరిచిపోయారు.

వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారు తెలుగు, అరవల, సంస్కృతం, ఇంగ్లీషుభాషలలో సమానమైన పండిత్యం వుంది. అయినా వారు పరిశ్రమ అంతా తెనుగులోనే చేశారు. తమ శక్తి అంతా తెనుగు భాషకే ధారపోశారు. అంతే. అంతే వారికి చాలా చిరాకుగా వుండేది.

వాల్మీకినాన పుస్తకవ్యాఖ్యానం చేస్తున్నారు. రామస్వామిశాస్త్రిగారు తెనుగుభాషను చాలా సేవ చేశారు. వారు గొప్ప ఆంధ్రపండితులు. అనేకాంధ్ర గ్రంథాలను టీకలు రాశారు. ఆంధ్రగ్రంథ ప్రకటన మొదట ప్రారంభించినవారే. తెనుగుదేశక ఇంగ్లీషువాడి, అని పిలవబడే చిన్నపల్లిరాయలు (ఈవ్యాఖ్య మార్పువద్దఅక్షరాలను) తయారు చేయించినవారు. రామస్వామిశాస్త్రులవారే. వేటికి వారి సంస్థ తెనుగుసంస్థలో అగ్రతీయంగా వుంది. అనవారికి, తెనుగుకి కూడా యిప్పటికే మద్రాస్ వచ్చికి స్థానంగా వుంది. ఇలాంటి సందర్భంలోవాల్మీకినాన తెనుగువాక్యము ప్రకటనకు మాత్రమే యెందుకు పూనుకోవలసి వచ్చింది? తెనుగు పుస్తకాలలో పాటు, వారు, అరవల పుస్తకాలు కూడా ఎందుకు ప్రకటించినవి. తేనూ?

పోనీ, ఆంధ్రులు చెందుకోల్ల దెచ్చిలక్షలు వున్నాను కదా, వారిలో నొక్క రేనా ఆంధ్రగ్రంథపండిత కందుకు పూనుకున్నారు కూడా? ప్రాచీనం చేసి కొంతవరకు సాగించిన వేమూరివారు ఎందుకు చాలించుకున్నారు?

వానిగోవాను (అరింగ) అనే షేరితో అంధ్రములోనూ, షేడరే టెడ్ ఇండియా అనే షేరితో ఇంగ్లీషులోనూ మాత్రమే వార పత్రికలు నడుపుతున్నారు. అరవపత్రికలకు ప్రచారం అధికంగా వుండడమూ, లాభం కూడా వస్తూవుండడమూ యెరిగివుండినీ వారు, అరవంలో కూడా పత్రిక ప్రకటించకపోదానికి కారణం యేమిటి?

కొంచెం జాగ్రత్తగా యోచిస్తే ప్రమాదులే విడులు అరవ లనడం చాలా సాహసం అని తెలుస్తుంది.

నిజానికి వస్తే, తెనుగుదేశంలో వున్న కానలనాటి బ్రాహ్మణులు అడలు తెనుగువారు కాదు. కోనలదేశంనుంచి వచ్చినవారు. వేన్నాటి వారు కూడా విదర్భదేశంనుంచి వచ్చిన మహారాష్ట్రులు కాని అడలు తెనుగుబ్రాహ్మణులు కాదు. వేన్నాటిబ్రాహ్మణులు నుంచే విడిపోయిన ఆరవ వేలనియోగిశాఖకు చెందిన శ్రీనివాసరెడ్డిమణిగారు కూడా వున్నారు గ్రులు కాదు.

వయూవారు, తాను అంగ్రులమే అని చెప్పుకుంటూ వున్నప్పుడూ, అరవలు వాణి అంగ్రులుగానే పరిగణిస్తూ వున్నప్పుడూ, ప్రమాదబ్రాహ్మణుల కక్షయొద్దండి అంగ్రహాసా వాద్యులాలకే వినియోగిపడుతూ వున్నప్పుడూ వారు అరవ లనీ, అంగ్రులు కానినీ కేటాయింపు రాక్షస బంధుడం చాలా అనుచితమైనది.

దీనివల్ల సిగ్గుపడేపోయిన ప్రమాదుదానికుల అంగ్రావ్వని కేవల చలనం లేదు; గాని అంగ్రయువచలనలో కొంతటి నివేగనశక్తినుకే తెల్లటిలోకి వస్తాయి. అంతే.

గే న అంధ్రనాటక కళాపరిషత్తువారందరికి

దీన్ని తెలువాడ వారు పలిచారు. మదరాసువారు నిర్వహించారు.

తెనుగుదేశంలో ప్రముఖవ్యక్తిగా ఉంటూ ఉన్నవారందరికీ సరిగిన సమావేశం యిప్పటివంటు ఉని పొక్కుటే కనపడుతోంది.

కాని యేమి బాధమూ?

పరిషత్తు ఆయిదేర్పాటుంచి పనిచేస్తోంది. ప్రత్యాప్తకాలక్ష హీడా ప్రారంభించింది; కాని నటులను నిర్దేశకపోయింది. శయ్య లేనా చెయ్యలేకపోయింది. గంజలలాలను సంస్కరించలేకపోయింది. ప్రజకు నూర్చుకుని ముప్పలేకపోయింది. టాకీలవిషయం అనుకు నల పెట్టనే లేకపోయింది.

నాటకనాటక మార్గం కవలన ప్రోత్సహం కలిగించింది; గాని అనందగృహలో పరిషత్తు పోక్కిన మార్గం ప్రమార్గం అయి పోతుంది. తప్పును.

ప్రకృతం.

ఈ సమావేశాన్ని ప్రారంభించిన నాటివల్ల గాని, ఆహ్వానసంఘా ధ్యక్షులవల్ల గాని, అధ్యక్షులవల్ల గాని పరిషత్తుర కేమి విజృంభణ చేయలేదు. ప్రతీతిధుల సంగతి కూడా అలాగే వుంది. ఇక ప్రదర్శించిన నాటకాల! అవి యేనాడో మూలం డివోయినవి. మళ్ళీ పైకి తీయారానివి. వాటిలో రంగం లేదు. కళ లేదు.

నటులు ఏది ప్రదర్శిస్తూ మంటే దానికే అవకాశం కలిగించడం పరిషత్తుకు గౌరవం కలిగించదు.

పైగా ఈ అంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు హిందీనాటకాలను ప్రదర్శించడం నిజంగా గర్హించదగినది. అనటులు అంత గొప్పవారా? హిందీనాటకాలను ప్రదర్శించడంవల్లనే వారు గొప్పవారై వారా? వారు ప్రదర్శించిన నాటకం అనువాదం కాని స్వసంక్రమం కాదే? అది తెనుగులో కూడా వుంది కదా, తెనుగు అనువాదాన్నే అనటులు—కాని పరిషత్తు ప్రదర్శనం చేయించుకొన్నాడమా?

అంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు హిందీ ప్రచారానికి వినియోగపడడం అత్యంత తప్పు. అత్యంత తప్పునాన్నీ ట్టి ఈ హిందీ ప్రదర్శనాలను వాకే ప్రోత్సహించుటగా కనపడుతున్నాడు. వారు తమ కాంగ్రెసుస్థితిని అంధ్రనాటక కళాపరిషత్తులోకి కూడా నిగుచితే చెయ్యడం నిమిషా పునఃపునా కూడా అత్యంత తప్పు పని.

నిగుచే ప్రదర్శనాల సందర్భంలో పరిషత్తు చాలా నిందవాలయింది. ఈసందర్భం మేనా కలులను గుర్తూర చేసి పోక మంచి నాటకాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది అని ఆశించాము: కాని అది అలా జరిగక పోడమే కాకుండా ముగ్గునాటలకు కూడా యీ సందర్భం రహి ముగ్గురిం చేసింది. ప్రదర్శనాటకాల తలపెట్టిన కేసు. ఆకన్యా శూక్లా స్వయంగా విలయనందాకూ పూర్తిగా పక్కమంగా ప్రదర్శించేస్తే బొంగుకపోయిను; కాని దాన్ని గొక నాటకానికి ప్రత్యామ్నాయగా చేసింది. కాకిముత్యమ వొంగుకపోయి కట్టింది.

నాలుగో సమావేశం పామరంకించిగానేనా వుంది. ఈసందర్భం అలాగా లేదు. పెద్దనటు లేవ్వూ యీ సందర్భం కనపడలేదు.

కార్తీకదర్శి నీలంకా శెంకట శేషయ్యగారి పక్షిమ మే మెరుగు నుమ. ఈసందర్భంలో వారు పెడిన యిబ్బందులన్నీ మే మెరుగు నుమ; కాని వారు కొంచెం పెద్దయెత్తులు జెయ్యాలి. సాగికిపోతే పరిషత్తునే అక్షయ్యురమ్మ; గాని యిలా సందర్భంవల్ల కష్టమూ, సరమూనే గాని సుఖమూ బాధమూ కలగవు.

పరిషత్తు ఇంతకింటి చిక్కిగా జరిగి దాని కనకాళాలు లేవని మేమనిగుత్తావాచమము. పూనుకుంటే యింతకింటి యెన్నో రెట్లు బాగుచెయ్యవచ్చు. అయితే ముగ్గునాటలూ, దాక్షిణ్యాలూ మట్టుకు దూరంగా వుంచాలి. నుజుమే ప్రధానంగా యెంచుకోవాలి.

పరిషత్తు శుక్కునాటకాల కనకాళం యిచ్చినంతకాలమూ దేక్షియులు కళనే ప్రధానంగా చూడరు. పరిషత్తుకు ఫామేదా కూడా యేర్పడుదు.

అంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులాగే యీ అంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు కూడా ఆవమార్గంలోనే వుండడం చాలా విచారకరంగా వుంది.

నాల్గవ నిజాంరాష్ట్రాంధ్ర మహాసభ

పాపరావాదు సంసారం హిందూదేశంలో వున్న స్వదేశసంసారా
లన్నిటిలోనూ పెద్దదీ, మొరటితరగదిలో దీనీ. దాని కైకాలిం
యనభైరవుడే నరకపు మైల్లో తమకు దేశం సగానికి పైగా
వుంది. దాని జనసంఖ్య వాళ్ళోలో నల్లభేలత్తులలో మనాకు
దెబ్బలులత్తులకు మించివున్నానన, అరాజ్యంనాని తమకుభాగానికి
“తెలంగాణా” అని వ్యవహరిం.

నిజము ప్రభుత్వానికే ప్రతి సంకల్పమునూ ఉన్న అసలు నిమిత్తము. ముఖ్యకారితో చాలా భాగం తెలుసుకునే చిట్టచుట్టూను. రాష్ట్రానికి అంతలా వున్న తిరుగుడులులో నూటికి 20 వంతులు తెలంగాణలోనే వున్నాయి. ఎక్కడ ఆదాయం ఇచ్చే గొప్పపూజ్యం అవుతున్నది తెలంగాణలోనే వున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వున్న పెద్ద పెద్ద తీర్మాతలూ, సర్వేద్యాలయం నుండి చాలావట్టుకు తెలంగాణలోనే వున్నాయి. కాబట్టి సామాన్యజనములకు అప్పుడు అయిన దగ్గరికి సమీకరించే ప్రయత్నాలూ, కార్యకలాపాలూ అప్పుడూ రాకపోయేట్లుంటూ, పట్టణాల పురాతన కట్టడాలను గల అనుష్ఠాపాలయాలూ, హృదయగర్భాల వంటివి మూలములు — ఇంకాయాని అట్టి వనోజు తెలంగాణలోనే వున్నాయి.

అనాప్రతిభ గాన దానీని 'మృ' స్వరం, రా, గా, మ వాదా వెలుగు
గానాలోనే వుంది.

ఒకప్పుడు ఆచార్యభూభాగం సుభయంకరం గా గానూ, భూలోకస్వర్గంగానూ, ఆంధ్రుల ప్రాంతం ప్రాంతాలను ప్రవేశపెట్టాలి గానూ వుండేది.

ఇప్పుడు అరాక్ష్యంలో పున్న దేవులుగల ఆంధ్రులూ కానీ
తీయనాద్రాక్షాణిని వ్రాసిన సైన్ సైన్సులు, పండితుల, ధీమతుల, పీఠుల,
కూతుల, యోధుల, వజ్జీనింగువుల సంతోషము.

ఇంతమీదే వే.నా !

హా రంగునూ ముస, మూలములో మూలము, మన దక్షిణంలో దక్షిణం,
మన జీవంలో జీవం.

కానీ వాటికి మనకూ ప్రభుత్వాలు వేరయినాయి. వాటికి మనకూ వ్యవహరింపం దధాలు లేకుండాపోయాయి. కానీ అవి సమగ్రాంధ్ర జాతీయతకు సంగతి రాదు కాలేవు.

రాకొక లయః పుష్ప తిష్ఠి యుగడినా చిగిసంచిత వైః
 విజ్ఞానం—ప్రకృతి కినిగూప మైన నాగరికత—ధారావాహిక
 మైన సంప్రదాయం—వీటిని స్పృశ్యం చెప్పులేవు.

మహాభూత మహిమని నిజమును ప్రదర్శింపఁ జూపుట ప్రసాదాభిలాషి.
హిందూదేశం అంతా ఆయన మాతము, సాటి మహానుజులతోటి
ఒకటిగా సంసారము లక్ష్యమువలన నామ గతియొ రియిపోయి
మండలం కనిపెట్టారు. “అన్నిటిలోనూ పెద్ద సంసారం, మనది మే
కొడిపోవడమే” అని ఆధిమానం తెచ్చుకున్నారు. ఇప్పుడు మాస్తే
పాదరాజాదురాజులకు క్షణక్షణము నూత్నవిశాసం పొందు

తోంది. ఒక్క పదేళ్లలో మైనూరు, ఓడోదా రాజ్యాలు పైదరా
బాదు ఎదుట మినుకూమినుకూ మంటూ వుంటాయి.

[illegible]

అందుచేతనే ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఈ కార్యక్రమం ప్రజా
సమీక్షలు నిర్వహించబడుతున్నాయి. ఈ కార్యక్రమం ద్వారా ప్రజలకు
సంబంధించిన అన్ని విషయాలపై అవగాహన కలుగుతుంది. ప్రజల
సంబంధించిన అన్ని విషయాలపై అవగాహన కలుగుతుంది. ప్రజల
సంబంధించిన అన్ని విషయాలపై అవగాహన కలుగుతుంది. ప్రజల

పెరిశీలించి చూస్తే మొదటికి నగ తీర్మానము వాదన చాలా
మూలముల పోట్లాడడంపైగా బాధ్యమవుతుంది.

[illegible]
$$\frac{1}{\sqrt{10}} \approx 0.316$$

అంతామో... గుర్తు మా గ్రంథం (౬) పేజీ పేజీ న్నాము.

ಮಣ್ಣು (ಶೈಸವಾ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ?

క్రిమాన్. ఎస్. శ్రీనివాసాచార్యుల గారి, ఒక పుక్కు, గట్టి మని
కొంగ్రెస్సులో ప్రవేశించారు. ఆ దురదృష్టవశాత్తూ ఆ తొక్కి,
కృష్ణమని పంపిణీలో, గొల్లపూరును, పొక్కి గిరిమల నే ప్రతిష్ఠ
కొనేటట్లు, కొంగ్రెస్సు నిగహానం అవుతుందా.

అప్పుడు, ఈ క్రింద—స్వామి పరిగె బొత్తుకొనానూ, ఇది కడ,
మొదలను రిజిస్ట్రారులకొనూ గొప్ప జురమాను చలరేగింది.

తీరా, ఈది చుట్ట డైరెహాసి—అయ్యంగార్ రేణి ?
పదికొయ్యించి పొడిగా, అయ్యంగార్, హైకోర్టు సెల్స్ ఛేంబర్
నాలో సుఖానీమరె వున్నారె.

గతక్షుణ్ణదాకా వారి స్త్రీ అలాగే మరదలి.

కాని, యిప్పుడు వామన్ మళ్ళీ కాంగ్రెసులో ప్రవేశిస్తున్నారు. వామన్ కోరి సాంతంగా ప్రవేశించే అట్టుయితే మేము ఆర్థం చేసుకోగలిగము; కాని రాజాజీ వగైరాయ, వారిని, ముఖ్యముగా కాంగ్రెసులో ప్రవేశ పెడుతున్నారు.

ఎందుకూ—!

మాత్రపు కొందరి కిప్పుడు వికటంగానే కనపడవచ్చు; కాని తొందరపడవద్దు. కాంగ్రెసులో, శ్రీనివాసాచార్యులవలె ప్రవర్తన చేశారో మన ఆంగ్లములకు తెలియవచ్చుకొన్న తిగులుకుంది, చూస్తూ వుండండి.

కోల వెన్ను రామకోటిశ్వరరావు పంతులుగారు

తాను, ప్రజామిత్రపత్రికలో ప్రకటించిన వ్యాసాన్ని పుస్తకంమీద పని చేయ (ప్రకటనకు లో) చేసిన వ్యాఖ్యానం మానేశ్రీరామకోటిశ్వరరావుగారు చూచి భేదపడినట్లు తెలిసింది.

మన ఆంగ్లములో అనవసరముగానే తన తనా వున్నా రంటే వారు రామకోటిశ్వరరావునందుకు అంకితం. ప్రవేశపెట్టిన

సంపాదించడంలో వారు చూపినూపున్న పాండిత్యమూ, అనుభవమూపున్న కష్టాలూ గూడా అసాధారణాలుగానే వున్నాయి. ఆంధ్రవికాసమే ప్రధానంగా గల ప్రబుధ్ధాంధ్రకు పంతులుగారి కంటే పూజ్యులు మరొకరు లేరు.

ప్రవేశపెడిన సమకూర్చడానికి చెయ్యవలసినవూపున్న ప్రయత్నాలలో, జనాభి విన్నపంలో వున్న సంతకాలే యిప్పటి విన్నపంలో వున్న పని భ్రమించి మేము అవ్యాఖ్యానంలో ఆలా రాయడం తలపించింది.

మా ఆలోచన ప్రపంచమానవజాతికి కాని ప్రయత్న పూర్వకం గాదు.

శ్రీరామకోటిశ్వరరావునందుకు గారికి మా పోషకులు విన్నవించుకుంటూ క్షమించాలని దని కోరుతున్నాము.

హిందీపల్ల తెనుక్క జరుగుతూవున్న అపకారం

డిసెంబరు ౨౯వ తేదీన మద్రాసు గోధుమలూలో జరిగిన వత్సాభారత హిందీ ప్రచార కమిటీ వరకు ప్రజామిత్రపత్రిక మామోర్తివలన ఉపసాహిత్యం పంపించినా “ఇంగ్లీషు విద్యార్థులనుండి ఈ దేశములో ఉన్నవ్యవహార విద్యార్థి వేతనము నిచ్చి ప్రోత్సహించవలసిన అవకాశం కలిగియుండదు. హిందీవ్యాఖ్యానముల క్షేత్రంలో తాము అనవసరము లేనయ్యే దల కొలది శ్రీమద్రామకోటిశ్వరరావుగారు అంకితం చేసినట్లు తెలుసు. అంటే హిందీభాష అంటే వట్టిదేదీయులే అంతటి ప్రజాభివృద్ధి వుందని వారి భావం. అయితే, “విద్యార్థులు నేర్చుకోవలసినవి మూడుభాషలు గలవు. మొదటిది మాతృభాష. రెండవది హిందీ భాష. మూడవది ఆంగ్లభాష” అని నలవిచ్చారే, పంతులుగారు? మొదటిదే అయితే తెనుగుభాష అభ్యసించడానికి విద్యార్థి వేతనా నిచ్చినా తెనుగుయులకు ముందుగా అనేక వర్గాలయేమేనా యోచించాలి? *

మొదటిభాషగా అంటే యీ కమిటీ హిందీ తెలుసుకున్నా గా చెప్పారు. కాని స్వామి సత్యభేదాగారు చాలా స్పష్టంగానే చెప్పారు. డిసెంబరు ౩వ తేదీన గోధుమలూలో జరిగిన వత్సాభారత హిందీ ప్రచార కమిటీ వరకు ప్రజామిత్రపత్రిక మామోర్తివలన ఉపసాహిత్యం పంపించినా “ఇంగ్లీషు విద్యార్థులనుండి ఈ దేశములో ఉన్నవ్యవహార విద్యార్థి వేతనము నిచ్చి ప్రోత్సహించవలసిన అవకాశం కలిగియుండదు. హిందీవ్యాఖ్యానముల క్షేత్రంలో తాము అనవసరము లేనయ్యే దల కొలది శ్రీమద్రామకోటిశ్వరరావుగారు అంకితం చేసినట్లు తెలుసు. అంటే హిందీభాష అంటే వట్టిదేదీయులే అంతటి ప్రజాభివృద్ధి వుందని వారి భావం. అయితే, “విద్యార్థులు నేర్చుకోవలసినవి మూడుభాషలు గలవు. మొదటిది మాతృభాష. రెండవది హిందీ భాష. మూడవది ఆంగ్లభాష” అని నలవిచ్చారే, పంతులుగారు? మొదటిదే అయితే తెనుగుభాష అభ్యసించడానికి విద్యార్థి వేతనా నిచ్చినా తెనుగుయులకు ముందుగా అనేక వర్గాలయేమేనా యోచించాలి? *

తరవాత పట్టణములకు హిందీపాఠశాల ఉన్న హిందూస్థానీ లయిన పండితసుందరీబాలుగారు “చదువులను ప్రదాయకులను దేవనాగరిలోకి తీసుకువచ్చాలి” అంటే నేర్పరక యుపయోగకరమైనది అందును. కాబట్టి మన హిందీభాషలు కొన్నిటికీ గూడ యీనియే యుపయోగపడవచ్చు అని నలవిచ్చారు. దేవనాగరికికంటే ద్రావిడభాషలే అంత ఉపయోగకరములే, అందులో తెనుగు లిపి యంత సుందరమైనదో—ముఖ్య— ముగిమా యేమేనా తెలుసునా సుందరీబాలుగారికి? అయితే వారనాలిచింతగా యీబిబం యిక్కడ వేరవలసంద లేదు. హిందీద్వారా వారికిదే ద్రావిడభాషలకు ఎదురుపెట్టినాను. ఇప్పుడు దేవనాగరిలిపి ద్వారా ద్రావిడభాషలకు కూడా ఎదురుపెట్టే ద్రావిడభాష లింకా తొరగా చెప్పిపోతాయి కాదు? *

ఇది యోచనా క్రింది, భాషకీ క్రింది ఉద్దేశించబడిన సాయనము. ఆయువున విశ్రాంతిని పొందినది. మనటికి బలముచేయును. వేడి తెగించును. మనదూకులు తెగించి, స్వరమున మాధుర్యము, సుగంధ కీర్తియును, మిగుల చదువులు, నాడులు, యోచించుట మున్నగు కారణములవలన తీరించిన భాషకీ క్రింది వెంటనే రేకెత్తించును. వాస్తవ్య, దైర్ఘ్యము కలిగించును. రెండుమాసములు సేవించిన నో మనటికి సంబంధించిన జబ్బులను పోనాడి, ఒక్కసంవత్సరము సేవించినవో సర్వసిద్ధులు పోవలెనవు.

పాస 1-8-0

గంధర్వపార్వతీ, రాజమండ్రి

తెలంగాణ-రెవెన్యూ లక్ష్యాన్ని గ్రహించు

11 శ్రీమసుందరి	1 5 0	25 శంఖం యోగం	1 8 0	33 ప్రహరము	1 8 0
12 చంద్రభామణి	1 6 0	26 జాగ్రత్త	1 4 0	40 ప్రహరము (1వ భాగము)	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రహరము	1 8 0	27 మొగ్గ - ముగ్ధా	1 4 0	41 ప్రహరము (2వ భాగము)	1 8 0
14 హత్యారవాహము	1 8 0	28 కన్య	1 4 0	42 కన్య వాహము	1 8 0
15 పాము (1వ భాగము)	1 4 0	29 అంజనము	1 4 0	43 అంజన (1వ భాగము)	1 8 0
16 పాము (2వ భాగము)	1 4 0	30 కన్య వాహము	1 4 0	44 కన్య వాహము (2వ భాగము)	1 4 0
17 కుమార్తె	1 4 0	31 మొగ్గ యోగం	1 4 0	45 రాజ	1 8 0
18 చిన్నకోడలు	1 4 0	32 అంజన	1 4 0	46 రాజ్యము	1 8 0
19 రివ్యభక్తము	1 8 0	33 మొగ్గ యోగం	1 8 0	47 కన్య	1 8 0
20 సింహాదము	1 6 0	34 కోమలాంబ	1 4 0	48 వామము (1వ భాగము)	1 8 0
21 మణిపరము	1 4 0	35 అంజనము	1 8 0	49 రామము (2వ భాగము)	1 8 0
22 మొగ్గ యోగం 1 గా	1 8 0	36 అంజన	1 4 0	50 దానిన	1 8 0
23 పుటనాచక్రము	1 4 0	37 అంజన (1వ భాగము)	1 6 0		
24 రామసుందరి	1 8 0	38 అంజనము (2వ భాగము)	1 4 0		

1	మృగ్యులగిరి	0	12	0	9	మొనగాయి	1	0	0	17	ల	1	0	0
2	జాభగిని	0	12	0	10	కామల	1	0	0	14	పెండ్లిగూ	1	0	0
3	పద్మవేషి	0	12	0	11	కొంగంటి పిల్లకి	1	0	0	13	కాగి	1	0	0
4	విమలాని యువదేవి	1	0	0	12	కొంగంటి	1	0	0	20	చాటుగుడి	1	0	0
5	కాంచనమాల	1	0	0	13	కాంచన	1	0	0	21	గిరి	1	0	0
6	నీమగిరి	1	0	0	14	కాంచన	1	0	0	22	కాంచన	0	12	0
7	సుకీల	1	0	0	15	కాంచన	1	0	0	23	కాంచన	0	12	0
8	శశి	1	0	0	16	కాంచన	1	0	0	24	కాంచన	0	12	0

1 మాక్-డేయ	0 12 0	5 పానాన	1 0 0	9 ప లులు	1 0 0
2 అచార్యకాపవిమోచనము	0 12 0	6 నూర్జాన	1 0 0	10 వి.య.విజయం	1 0 0
3 వివాహరహస్యము	1 0 0	7 చుగ్గాదాను	1 0 0	11 ధిక్తమచేల	1 0 0
4 వరమాల	1 0 0	8 చక్రపిప	1 0 0		

ఈ గ్రంథములు రాజమండ్రిలో కలాభివర్తనీ పరిషత్తులోను దొరకును.

సరస్వతీ పాకెట్ డిక్షనరీ యొక్క ఒక సమూహ పుట :-

LIONESS

425

LITTER

Lioness-*n* ఆడుసింహుడు
Lip-*n* పెదవి
Liquifiable-*adj* కరిగినట్లు
ద్రవరూపము చెందెడు
Liquify-*v* *t* & *v* కరిగించు లేక ద్రవముగా
Liquor-*n* ద్రవపదార్థము
adj ద్రవరూపము చేసిన
హింతునట్లు
Liquidate-*v* *t* (బుణ్ణములు) తీర్చుము చేయు, పరిష్కరించు ఆస్తి ఆపవలను
తేల్చుకొని పరిష్కరించు *n*
Liquidator
Liquidation *n* బుణ్ణముల పరిష్కారము
Liquor-*n* ద్రవము కల్లు లేక సారము
Lisp-*v* & *n* చచ్చియు రాని మాటలాడు, *n* అవ్యక్తమైన మాటలు
List-*n* జాబితా, జట్టయొక్క అంచు *pl* యుద్ధ ప్రదర్శనము జరుగు ఆచరణము *v* *t* & *v* *t* ఆకమకుట్టు పనిలో చేర్చుకొను, కాంక్షించు, విను
Listen-*v* *t* & *v* *t* విను, అలకించు, శ్రద్ధాసహకారము, లక్ష్య పెట్టు

Listless-*adj* జాగ్రత్తలేని ఉత్సేహించెడు
Lateral-*adj* ప్రాపదమునకు అంశమున, అలంకారము అంశమున *adv* Laterally-*adv* పైన
Literary-*adj* సాహిత్యక
Literate-*n* సాహిత్యము విజ్ఞానము కలవాడు, పండితుడు
adj పండితుడు అగు
Literature-*n* సాహిత్యము, సాహిత్యము
Lithe } *adj* మృదువైన
Lithesome } వంగెడు
Lithography-*n* తాంబూలమున వ్రాసిన చిత్రము
విగ్రహము *adj* Lithographic-*cal*
Litigant-*n* దావాలోని కక్షిదారుడు
adj వివాదపడెడు
Litigate-*v* *t* & *v* & *v* వ్యాజ్యమాడు, వివాదపడు
Litigation-*n* వ్యాజ్యసాన పరముగా జరుగు వివాదము
Litter-*n* దోరి, మెసికొని పోవు పడక, పందియొక్క ఒక యారె లెల్లు, కల్మషము, చెత్త, *v* *t* (పంది) ఈను చెత్తతోనింపు

సరస్వతీ పాకెట్ డిక్షనరీ
సమూహము 17000
జంగ్లము పదములకు సులభమగు తెలుగు అర్థములు-వాల్యూమ్ లకు మిక్కిలి యుపయోగకరము.
చక్కని క్యాలిగ్రఫీయు.
వెల ప్రతి 1 క రు 1-8-0

సరస్వతీ ఇంగ్లీషు-తెలుగు పాకెట్ డిక్షనరీ

Saraswathi English-Telugu POCKET DICTIONARY.

సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్, రామచంద్రాపేట

అచ్చులో నున్నది!
సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్ ప్రెస్ వారి ప్రచురణము, రాజమండ్రి.
మంచి క్లెజ్ కాగితము! సాగసైన క్యాలిగ్రఫీయైదు!! పుస్తకములో వస్తుగూఢపాఠముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును. వెల ప్రతి 1 క రు 5-0-0

ఇది సమస్త ద్వివ్యగూణములను అనందిగ్ధముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథ రాజము. అంధవైద్యులలోకమునకు, వైద్యులకును మిక్కిలి యుపయోగకర మగునట్లు బ్రహ్మాక్షి ఆయుర్వేదభూషణ భిషగ్వర పండిత వీటూరి వాసుదేవ శాస్త్రి, ఏ. యం. ఏ. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు సందిగ్ధద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణచేయబడి ప్రచురింపబడినవి. నూతనపరిశోధితద్రవ్యములు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవిద్యుచ్ఛక్తి ప్రభావములను గుణములను వివరించు వస్తు ప్రాధాన్యము నిరూపించబడినది.

కుంకుమపూవు :— కాశ్మీరజ - కుంకుమ -
Corcus-Salivus Eng. Saffron.

ఇది కాశ్మీర దేశమునందును,
స్వభావము హిరాదేశమునందును పుట్టు
సుగంధద్రవ్యము. దీని కేస
రిము లెఱ్ఱగను, కొంచెము తెల్లగను యుండును.
రంగు వేయబడిన కుత్తిమ కుంకుమపువ్వు
రులో గలదు. కుంకుమపువ్వు చేతిలో నలిపి
రంగంబుకొనక యుండినచో నది, అసలైనదని తెలి
యవలెను. నీటిలో వేసిన నీరు యెఱ్ఱబడిక యుండిన
నది శ్రేష్ఠమైనది. అసలైన కుంకుమపూవుకొంచెము
చమురుగలిగి యుండును.

ఇది కారము, చేదు, రుచులు
గుణములు గలది. వేడిచేయు స్వభావము
గలది. విపాకమున కారపు
రుచిగ మారును. లఘుగుణము. వాతకఫములు
హరించును. దగ్గులు కట్టును. విషదోషములు శమిం
చును. కంఠరోగములు, తలనొప్పులు పోవును.
వీర్యవృద్ధియు ధాతుపుష్టియును గలిగించును.
ముక్కు, చెవి, కన్ను, నోరు, శిరస్సు మొదలగు
సూర్యజన్మగత రోగములను శమింపజేయును.

అశ్వరీ-కృచ్ఛములకు :— కుం
ప్రయోగము కుంకుమపూవు ద్రాక్ష రస
ములో కలిపి త్రాగిన సర్వ
కృచ్ఛములు, అశ్వరులు శమించును. (చి. 26 అ.
చరకము.)

మూత్రరోగజ-ఉదావర్తమునకు :—కుంకుమపూవు
కషాయమును లోనికి త్రాగిన ఉదావర్తము
తగ్గును.

మూత్రాఘాతమునకు :—కుంకుమపూవు మెత్తగా
నూరి నీటిలో కలిపి దానిలో తేనెవేసి రాత్రి
నిలవయుంచి ప్రాతఃకాలము త్రాగిన మూత్ర
కృచ్ఛములు తప్పక శమించును. (59 అ. సుశ్రు
తము)

శిరోరోగములకు :—కుంకుమపూవును పంచదార
యున్నగిలిసి ఆవునేతితో వేచి నన్యము చేయించి
యుపయోగించిన కనుబొమలమధ్యను, కణతల
యందును, నేత్రములయందును, చెవులయం
దును, సూర్యావర్తికమను శూలయు నశిం
చును. (చక్రదత్త)

బొల్లికి :—రేలవేరు నీటిలో నఱగదీసి ఆగంధ
ములో కుంకుమపూవు కలిపి బొల్లికి రాసిన
బొల్లులు తగ్గును. ముఖముపై మొటిమలుకూడ
తగ్గును.

ప్రసవస్త్రీ మైలరక్తశోధనకు :—రెండు చిన్నముల
కుంకుమపూవును 6 మిరియములును కలిపి
నీళ్లతో నూరి ప్రసవస్త్రీ కిచ్చిన గర్భశోధన
మొనరించి మైలరక్తమును వెడలించును. జ్వర
మును కూడ రాకుండి కాపాడును.

నేత్రరోగములకు :— ఇండుబగింజ గంధములో
కుంకుమపూవు కలిపి కంటిచుట్టును పట్టువేసిన
కంటివ్యాధులు తగ్గును. మరియు నిమ్మపండ్ల రస
ములో కరక్కాయ అరగదీసి దానిలో కుంకు
మపూవు కలిపి కంటిచుట్టు పట్టువేసిన నేత్రరోగ
ములు తగ్గును.

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులను

బాధలను కుదుర్చునని

తమకు తెలియును

ఆయన తెలియవలసిన దేది !

నేడు దేశమంతటను కుక్కగొడుగుల
వలె తెలలెత్తిన నకలు మందుల చూచి
మోసపోకుండుటయే !

బజారులలో కొనుటకు పూర్వము
మాట్రేడు మార్కు గుర్తులన్నిటిని జాగ్రత్త
గా పరిశీలించుడు.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మఱల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది

గంధర్వకళ—యానము సంఘటించును. శుక్లస్వేము కిట్టును. పుంస్త్రవము పెంపుచేయును. కామోద్రేకము కలిగించును. సంభోగికి పొచ్చుచేయును. మనోహాసము కూర్చును. ఆనందము కలిగించును. ప్రమేహములను నియించును.

కీళ్ళనొప్పులు, దురదలు, తిమ్మెరలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకశక్తికలది. సహమేహములమీద ఇది చేయవని అసాధారణమైనది. దీనిని ఎప్పుడును నేవించుచుండినచో ముసలితనము కనబడిదు. ఏవ్యాధులును చేరవు. ఇది బాలంతరాలాడినచాల మేలుచేయును. వా శరీరములకు పూర్వపుబిగి కలిగించును. పాను రు 3-0-0

మలయచందనము

సెగరోగము నకు పేరు పొందిన ఔషధము

పోటీలలో నెగ్గినది. సకళ్ళను చూచి మోసపోకుడు

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బంధవషణ్ణానికి మా మలయచందనము నాలుగుచందల యేండ్లనుండి గురువరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనీపెట్టబడినది. కావుననే పద్మము నేను. పిడికారోగో సనిలేదు. సెగరోగము తగిలినట్లు, మంచు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు యెరకి తేలియగూడదంట మా మలయచందన మొక్కలే అందుకు తగినది. సకల్లు బయలుదేరుచున్నవి. పరిశీలించుకొండ ఏ యాపధిమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వఘోరనీవారి మలయచందనమే కావలె సని కోరుడు. అనేక నైవ్యలు సాంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విషయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుణమిచ్చును. ఎరుపు, తెలుపు, పచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికాయోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పగులెత్తక నేడే మాకు వ్రాయుడు.

డిబ్బీ 2-0-0 దీని కనుపానము చందనతైలము ఔన్న 3-0-0 రెండును ఖర్చులతో 5-0-0

నాగరఖండము

అజీర్ణములకు శూలలకు, పరిణామశూలకు చాల మంచిది. ఆకలిలేకపోవుట, కడుపుడుబ్బరము, నొప్పి, నోట నీళ్ళురుట కడుపులో మంట, పొత్తికడుపులో పోటు, కండ్లమంట, ఓకిరింత, వాంతులు, పులిత్రేనువులు, భస్మిక, అరుచి—వీటిని త్వరగా తగ్గించును. విషవతుండ ఒక్కపాను నేవించినచో ఎట్టి గురుపదార్థమైనను సులభముగ్గా జీర్ణమై, మరల ఆకలి కరకరలాడును. రక్తపుష్టి కలిగించును. పాను రు 3-0-0

గంధర్వ ఘోరనీ—2 న్ని నే పేట, రాజమండ్రి

శ్రీ యోగ ధర్మము

వాసావలేహ్యము

ఉబ్బువములో బాధుడువారికి ఇది చాల ఉపయోగపడును. మల బంధమును విఘ్నములో దీనికి చాల పేరున్నది. శ్రీ గంగాను శుభ్ర పరిచి, భుజివలించిన శ్లేష్మమును శుభ్రముగా, నిర్మూలముగా ఉబ్బు సవ్యాధిని నిర్మూలము చేయును. నానికి యిది పేరున్నది. ఉబ్బు శ్మతము దగ్గులు, త్తయ. వీటిని గూడ ఆహారమునైనది. సామాన్యంగా మలబంధముతో బాధపడువారి కిదిగలది ఇది అశ్వలయోగ కరము. పాను 1 క 3-0-0

మహాభిరండాద్వైతలేహ్యము

మహారంజాలు సుమనానుల వాచిగని దౌష్ట్యము ప్రత్యక్షములని కలిగి నకలదావులను ఇది సహాయముగను శీఘ్రముగను నూరము చేయును. ఇది అమాయ పచనము చేసి, నలి పుట్టించి ఆకలి కర్షకర లాడిలమును. శరీరపుష్టి, వీర్యవృద్ధి కలిగించును. అనుభవము, మూల, పాండువు, శ్యావకాంతము, కౌమల, వీర్య, గుల్మము, కంఠాగము లు వీటిని బయ్యించును. మల బంధమును పోగొట్టుటలో దీనికి ప్రత్యేక కర్త కలదు. పాను 3-0-0

మహాభృంగరాజతైలము

నానిన కి నుకలను కల్గించును. శ్మతములను గాఢముగా చేయింపగల కిదిగలదు. శ్మతవ్యాధులను నివారించును. శ్మతములను కల్గించును, మృదువుగలను, పొరుగుగలను, గుబురుగలను చేయించును. హెయ్యుల డెలతో దాదానినను బాధ పడువారి కిదిగలదు. కాశ్యులను బాధించును. నిర్మలమునైనది. 8 టెస్సుల సీసా 2-0-0

భృంగామలకతైలము

శీఘ్ర వేడి నామందులు, సులహాపు, కంఠములు, శిరోజములు కలెలములు, రాశిపోషణ మున్నది బాధలను అంతర్లీ గా కలిగించును. కంఠము చూడ చేయును. చుండు పుట్టించును. అంశుద్రవ తగ్గించి సుఖనిద్ర కలిగించును. శ్మతములను సుమృద్ధి కలిగించునది నల్లబరు చునది. మలన్ని కష్టములు, ఉష్ణాగ్రహణములు, అపస్తాంబములు కలిగించును. 4 టెస్సులు 0-10 0 పాను 2-0-0.

గంధర్వదంతచూర్ణము

ఇది బాగు బూడిదలనికల కౌను, ఆయుర్వేదయోగము. దంతవ్యాధులను, ముఖవ్యాధులను పోగొట్టును. నోటి బాగుని, సువ్యావన, పూతి, కంటములను కల్గించును. పురుగులను బాధించును. మోర్లను 0-4-0

గంధర్వకస్తూరిమాత్రలు

చంద్రుల జలము, కన్ను, పడిగము, కబ్బి, విశేషములు, ఆకలి లేపాపులు. అపస్తాంబు లేపించును, హుగ్రాగ్రములు, కిడుపు ఉబ్బును, కిడుపునొప్పి, డోహు, శ్మతము, అయాగము అం శీఘ్రముగా కలిగించును. బలంతరలమును వికల్పి లీలు చేయును. సీసా 0-8-0

ద్రాక్షారిష్టము

దగ్గి, కనిర్పు, త్తము, మున్నగు కిషవ్యాధులను మంచిది, కష్ట పిత్తిము ఉగ్రము, కలిగించును. కిషవ్యాధుల పిత్తములను పోగొట్టును. శ్మతములను కలిగించును. దీనిని ప్రత్యేక కర్త యున్నది. అశ్వలయోగ, అహగ్యవంశము గూడ దీనిని విఘ్నమును పాదుమందు. చాల పేరు చేయును. అచా. నియ్యనిమందు. పాను. 1-8-0

దాతురంజని

నానిగిన మునుచున శీఘ్రములను కావించునది చేయుట కిది తయారుచేయ డిగ్గి, దీనిని కేవలముగా పుగుపు కావంతమును శ్రీలతప్రేయనుకలించును. ఇది శ్రీగంగా చేయును. మహాభాషధము వీర్యవృద్ధియు కోస పుగుపులు రాగ్రా భాజనాంతరము చేవింపవలె ను. దీనిని గంటలలో చేప్పవలె నని చేయును. 16 మాత్రలు 1-0-0

వైక్రాంతిభస్తము

కిషవ్యాధులలో చాల పనిచేయును. శ్లేష్మశుభ్రము, మూత్రము (పుష్కము) కలిగించును. వీర్యవృద్ధి, తేజస్సు కలిగించును. అమాయా భేదములతో ఆకలి నిరాములు కలిగించును. శులము 2-0-0

అయస్కాంతభస్తము

ఉబ్బు (నంజ) పాండువు, త్తయ, శ్యావకాంతము, శిష్మగ్రులు కలిగించును. కష్టశక్తి చేయుటలో చాల కర్త కలది. అమాయా కౌంతి, కన్నులు, నామందుల కిది కలిగించును. శులము 3-0-0

రొగవిదవాలను చెలుపువారికి దౌష్ట్యములు నిర్మలములు పంపెదము.

గంధర్వఫార్మసీ-ఇన్నిన్ పేట, రాజమండ్రి

రాజమహేంద్రవరము: శ్రీ అత్తేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారి సరస్వతి మఠ ప్రాధికారము ముద్రితము

శ్రీవాడ ముఖ్యమంత్రి శాస్త్రిగారిచే ప్రకటించబడినది. 1900-1901

